

תהש

TEVET
ŠVAT

ראש

ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

Mark Podwal.

TU BI-ŠVAT – NOVÝ ROK STROMŮ
ט"ו בשבט – ראש השנה לאילנות

PRAŽSKÁ PŘIPOMÍNKA VÝROČÍ

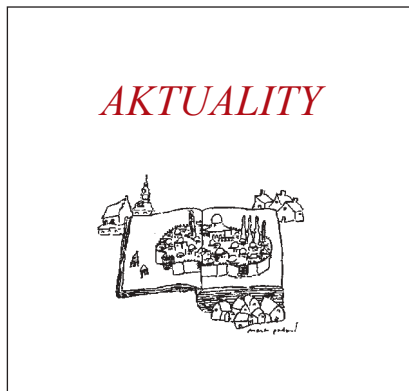
Jak uvádíme na následující straně, 28. října 1965 vyhlásil vatikánský koncil přelomový dokument *Nostra aetate* (shodou okolností přesně sedm let od zvolení papeže Jana XXIII., ale také v den, na který připadá státní svátek, připomínající vznik Československa). V českém prostředí proto bylo toto významné padesátileté jubileum překryto zcela jinými událostmi. Slavnostní shromáždění, které si výročí přijetí dokumentu připomnělo, se tak konalo až začátkem prosince 2015. Na Arcibiskupství pražském, v sále kardinála Berana, se pod patronací Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy sešli kardinál Dominik Duka, papežský nuncius Mons. Giuseppe Leanza, izraelský velvyslanec Gary Koren, zástupci Ekumenické rady církví, Husitské teologické fakulty UK, Společnosti křesťanů a židů a rovněž Federace židovských obcí v ČR. Velmi podnětné příspěvky přednesli dr. Denisa Červenková a doc. Pavel Hošek. V závěrečné diskusi se všichni shodli v tom, že přijetí deklarace *Nostra aetate* byl čin vsutku přelomový, který odstartoval zcela novou kapitolu dějin vzájemných vztahů.

Padesát let od doby jeho vyhlášení znamenalo pro obě náboženské komunity, křesťanskou i židovskou, obrovský skok na cestě vzájemného pochopení a respektu. Škoda jen, že jsme o velkou část byli my, kteří jsme žili za železnou oponou, ochuzeni. A škoda, že se v českém prostředí stále o těchto novodobých vztazích příliš neví. A to je třeba změnit. Poselství deklarace o vztahu církve ke „starším bratřím“ (slovy Jana Pavla II.) je třeba dostat do každé dieceze, do každého kostela, ale také do každé synagogy. Jinak by padesát let snahy o smíření v naší době ztratilo smysl. tk

NADACE ŽOP

Správní rada Nadace Židovské obce v Praze vyhláší výběrové řízení na nadační příspěvky pro rok 2016. **Témata:**
– ochrana kulturních památek,
– rozvoj židovských tradic na území České republiky,
– podpora vzdělávání a českého židovského školství.

Žádosti o nadační příspěvek musí být podány na předepsaných formulářích Nadace Židovské obce v Praze. Termíny uzávěrek jsou stanoveny na **28. 2. 2016** a **30. 6. 2016**. Bližší informace a formuláře jsou k dispozici na e-mailové adre-

se: nadacezvp@volny.cz, na www.kehila-prag.cz záložka Nadace ŽOP http://www.kehila-prag.cz/cs/stranka/nadace_fondy/nadace_zop_nebo_u_Jany_Kosakove, telefon: 222 311 570.

NADACE HAGIBOR

Správní rada Nadace Hagibor vyhláší výběrové řízení na nadační příspěvky pro rok 2016. **Témata:**

- podpora pro zlepšení a zajištění života seniorů, zejména obětí holokaustu a osob dotčených holokaustem,
- podpora zdravotních a sociálních služeb určených především pro přeživší šoa.

Žádosti o nadační příspěvek musí být podány na předepsaném formuláři Nadace Hagibor. Termín uzávěrky je stanoven na **30. 9. 2016**. Bližší informace a formuláře jsou k dispozici na adrese: nadacezvp@volny.cz, knihovna@kehila-prag.cz na www.kehilaprag.cz, záložka Nadace Hagibor: http://www.kehila-prag.cz/cs/stranka/nadace_fondy/nadace_hagibor nebo u Jany Kosákové, tel.: 222 311 570. žop

PŘEDPLATNÉ MĚSÍČNÍKU ROŠ CHODEŠ 2016

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, přejeme vše dobré v novém kalendářním roce. Doufáme, že nám i nadále zachováte svou přízeň, které si velmi vážíme. Nové předplatitele srdečně vítáme. Měsíčník *Roš chodeš* zasíláme buď v klasické papírové podobě poštou v nepřehledných obálkách, ale také elektronicky v PDF.

Zasílání časopisu poštou i elektronicky lze uhradit bankovním převodem na níže uvedený účet Federace židovských obcí v ČR.

Prosíme, pokud provádíte platbu z ciziny, uhradte bankovní poplatky (cca 100 Kč), nejsou zahrnuty v ceně před-

platného. Nepoužívejte šeky; pokud nemůžete použít bankovní spojení, zašlete laskavě příslušnou částku v bankovkách doporučeným dopisem.

Roční předplatné pro ČR je 400 Kč, elektronicky v PDF 240 Kč; roční předplatné do Evropy stojí 750 Kč, elektronicky v PDF 240 Kč; roční předplatné do zámoří stojí 1000 Kč, elektronicky v PDF 240 Kč. Částku v korunách nebo její ekvivalent v eurech nebo USD zašlete laskavě na číslo účtu 030031-1936511339/0800 (IBAN CZ14 0800 0300 3119 3651 1339; BIC GIBACZPX) u České spořitelny, a. s. Jako variabilní symbol uvádějte 122016; jako údaj příkazce jméno předplatitele.

Na území ČR je též možné použít k platbě poštovní poukázku typu C. Pokud budete platit osobně v Židovské radnici (Maiselova 18, Praha 1), tak ve 2. patře v pokladně Federace židovských obcí v ČR u paní ing. G. Slezákové nebo sl. M. Wichsové. Současně se zaplacením aboné zašlete laskavě do redakce *Roš chodeš* objednávku předplatného. Objednávky zasílejte na adresu *Roš chodeš*, Izraelská 1, 130 00 Praha 3, nebo e-mailem: roschodes@sefer.cz. Telefon je: 226 235 217/8, mobil: 605 319 468. Na těchto kontaktech rádi zodpovíme i vaše případné dotazy. Do objednávky uveďte jméno, poštovní adresu a u elektronického zasílání svůj e-mail.

Pokud máte v úmyslu předplatné někomu darovat, rádi Vám po zaplacení příslušné sumy zašleme dárkový lístek na ručním papíře s kresbou Marka Podwala, do kterého jen vepíšete jméno dárce a obdarovaného. redakce

OBSAH

Sidra na tento měsíc **4–5**
Izrael je návykový – rozhovor s poslancem Robinem Böhnischem **6–7, 9**
K českému překladu knihy
Jak byl vynalezen židovský národ **8–9**
A. Glucksmann: *Spánek rozumu* **10–11**
Vzpomínka na Ivo Moravčíka **12–13**
R. Scruton o přemýšlení o víně **14–16**
Konopí je košer **17**
120 let od narození A. Freudové **18–19**
Tragédie českobudějovických Židů **19**
Šlomo Avineri: *Řešení není na dohled* **20**
Izrael: *Do roku klidu, ale...* **21**
Výběr z českých médií **22**
Kalendárium **23**
Zprávy z kultury **24–25**
Zprávy z obcí a ze světa **26–27**
Zprávy ze světa **28**

„V naší době se lidstvo stále více sjednocuje a přibývá vzájemných vztahů mezi různými národy. Církev proto pozorněji uvažuje o tom, jaký je její vztah k nekřesťanským náboženstvím. V souvislosti se svým úkolem podporovat jednotu a lásku mezi lidmi a také mezi národy zaměřuje pozornost především na to, co mají lidé společného a co je vede k vzájemné spolupůlnosti.“

Takto začíná přelomový dokument, který před padesáti lety přijalo nejvyšší duchovní shromáždění katolické církve, druhý vatikánský koncil. A takto, svými úvodními slovy, vešel také do dějin jako *V naší době*, latinsky *Nostra aetate*.

V čem je tento relativně krátký text přelomový? Čtème dále:

„Církev Kristova totiž uznává, že počátky její víry a jejího vyvolení sahají podle Božího tajemství spásy až k patriarchům, Mojžíšovi a prorokům. (...) Proto církev nemůže zapomenout, že obdržela zjevení Starého zákona prostřednictvím národa, se kterým Bůh ve svém nevýslovném milosrdenství uzavřel starou smlouvu. (...) Protože tedy mají křesťané a Židé tak velké společné dědictví, chce tento posvátný sněm podpořit a doporučit vzájemné poznávání a úctu. (...) Církev, která zavrhuje veškeré pronásledování, ať jde o kohokoli, protože má na paměti společné dědictví se Židy a je vedena nikoli politickými pohybkami, nýbrž náboženskou evangelijní láskou, želi nenávisti, pronásledování a projevu antisemitismu, jimiž se kdykoli a kdokoli obrátil proti Židům.“

Po dvou tisíciletích nesmírně složitých vztahů mezi křesťany a Židy, zatížených teologicky, ekonomicky či politicky motivovanou nenávistí se katolická církev rozhodla k zásadnímu prohlášení. Jakkoli jednoznačné a logické se dnes zdá, cesta k němu nebyla vůbec jednoduchá.

DRUHÝ Vatikánský koncil

Je samozřejmé, že nebyť tragédie šoa, takováto sebereflexe křesťanů a katolické církve by nejspíše vůbec nastala. K prvním pokusům o jakousi nápravu vzájemných vztahů docházelo sice již pod vlivem osvícenství v 19. století a poté mezi dvěma světovými válkami; jednalo se však vždy spíše o výjimečné pokusy o dialog mezi církevními špičkami či významnými filozofy a teology, jako byl např. Franz Rosenzweig, na něhož navázali Martin Buber, Emmanuel Lévinas či Geršom Scholem.

Sama církev viděla důvody ke svolání koncilu především ve snaze reagovat na novodobou situaci ve společnosti, která se ve druhé polovině 20. století stále více sekula-

rizovala a odkláněla od náboženského života. Moderní doba si vyžádala liberálnější přístup k závazným křesťanským dogmatům a větší otevřenost vůči veřejnosti. Šlo nejen o postoj k ateismu, ale také o formulování vztahů vůči ostatním náboženským společenstvím, především pak k Židům. Zde sehrál zcela klíčovou roli papež Jan XXIII., který se velmi zasazoval o očistění církevní nauky od historických nánosů antisemitismu.

A byl to právě on, kdo druhý vatikánský koncil svolal. Necelé tři měsíce po svém

V NAŠÍ DOBĚ

Půl století od přelomové deklarace

zvolení, v lednu roku 1959, vyhlásil úmysl navázat na své předchůdce (první *Vaticana* se konala o sto let dříve) a vydat se směrem k „obnově, větší srozumitelnosti poselství církve a posílení svazků jednoty“.

Shromáždění bylo formálně zahájeno 11. října 1962. Jednání se odehrávala za zavřenými dveřmi, byla rozdělena do deseti sekcí, podle projednávaných témat. A není žádným tajemstvím, že právě dokument *Nostra aetate* vyvolal velkou polemiku. Papežova iniciativa zasvětit celý dokument vztahu katolické církve k Židům narazila na zásadní odpor biskupů z arabských zemí. Počátek 60. let byl ve znamení další vlny stále se vyostřujícího izraelsko-arabského konfliktu (vyvrcholil pak šestidenní válkou v roce 1967), což mělo svou odezvu i v církevních kruzích. Nejvyšší náboženské shromáždění se proto rozhodlo rozšířit rozsah dekretu o „různá nekřesťanská náboženství“ a islám. V tomto smyslu lze tedy konstatovat, že ekumenický rozměr koncilu – jakkoli přelomový, revoluční a nadčasový – byl původně jen jakýmsi vedlejším produktem neblahé politické situace na Blízkém východě.

Druhý vatikánský koncil probíhal dosti dlouho, s přestávkami více než tři roky. Uprostřed jednání zemřel Jan XXIII. a novým papežem byl zvolen Pavel VI. Ten ovšem velmi záhy navázal na snahu svého předchůdce a koncil pokračoval pod jeho vedením reformním směrem. Koncil vrcholil na podzim roku 1965. Deklarace *Nostra aetate* byla vyhlášena 28. října, v příštích týdnech byly schváleny i další dokumenty, včetně těch, které se zabývaly postavením církve v dnešním světě, křesťanskou výchovou či náboženskou svobodou. Na závěr pak byla formálně zrušena vzájemná exkomunikace mezi západní a východní církví, která platila devět století.

ŽIDOVSKÁ ODEZVA

Představitelé židovské komunity sice uvítali přijetí deklarace *Nostra aetate* jakožto zásadního prohlášení, zcela měničící vztah křesťanů a Židů, považovali ji však především za interní dokument katolické církve. Snahu o náboženský dialog vnímali – často oprávněně – jako další záminku pro více či méně skrytou misijní činnost a zpočátku ji zcela ignorovali. Ledy se však postupně začaly prolamovat i na židovské straně. Klíčovou roli sehrála instituce, která na závěry koncilu přímo navázala, Mezinárodní rada křesťanů a Židů (ICCJ), která se pod vedením sira Sigmunda Sternberga věnovala této problematice také padesát let. Známe ji i my, protože jedno z jejích přelomových zasedání se konalo ihned po pádu komunismu začátkem roku 1990 v Praze.

Jakkoli byla tedy reakce židovské strany zpočátku opatrná, rabínské instituce či jednotlivci se postupně začali ke snaze o dialog připojovat, a to především v západní Evropě a ve Spojených státech (např. David Rosen, který se této problematice dlouhodobě věnuje z pověření American Jewish Committee).

Vrcholem je prohlášení *Dabru emet* (*Mluvte pravdu* – Zachariáš 8, 16), pod které se v roce 2000 podepsalo na 150 židovských učenců, teologů a rabínů, včetně těch ortodoxních. Navazuje na *Nostra aetate* a vyzývá i židovskou stranu, aby „vzala na vědomí křesťanské snahy o úctu k židovství“. V tomto duchu bylo vydáno ještě několik zásadních dokumentů, poslední z nich, obsáhlé prohlášení, nazvané podle citátu apoštola Pavla *Dary a povolání Boží jsou nezvratné* (Římanům 11, 29), vydala vatikánská kurie jen den po konání pražského setkání k připomínce výročí, o němž se zmiňujeme na straně 2.

Druhý vatikánský koncil a jeho závěrečné dokumenty tedy představují naprostý milník nejen ve vývoji vztahů mezi křesťany a Židy, ale i událost, která měla bezesporu vliv na celý kulturní a politický vývoj ve světě. Někteří mluví i o globálním zlomu, který nastolil nový trend moderní civilizace. Je však třeba připomenout, že stále existuje určitá skupina kněží a věřících, kteří závěry koncilu neuznávají, stačí jen připomenout hnutí lefebvristů a známého popírače holokaustu biskupa Williamsona či názory Huttona Gibsona, otce kontroverzního herce a režiséra Mela Gibsona. Lze ale konstatovat, že tyto postoje jsou marginální, vyvolaly kritické reakce, a dokonce si vysloužily i exkomunikaci jejich hlasatelů z církve.

TOMÁŠ KRAUS

MOŠE RABENU A TÓRA

Šemot (2M 1,1–6,1)

V knize Brána *znovuzrození* vypráví Chajim Vital svůj sen, v němž ze svého příbytku viděl přibližující se procesí lidu, v jehož čele nesli muži na nosítkách tělo. Zdátky k němu doléhalo volání: „Přináší náš učitel Moše!“ Procesí mířilo k jeho domu, a když muži s nosítky vešli dovnitř, položili tělo na stůl a jali se je rozbalovat – rozvinuli před přihlížejícím spáchem svitek Tóry. Smysl poselství snu je zřejmý: Naše Tóra je Moše rabenu.

Obvykle se říká, že by se hrob Mošeho, kdyby byl znám, stal předmětem modloslužby. Vezmeme-li však sen Chajima Vitala stejně vážně jako on sám, měli bychom si uvědomovat, že vždycky, když je v synagoze vynášen svitek Tóry, položen na stůl a rozvinut, čteme slova Tóry z našeho učitele.

Tomu by napovídal i názor rabi Jišmaela, že je Tóra, již nám předal Moše, na rozdíl od nebeské Tóry, psána řečí, přístupnou a pochopitelnou lidem. Nebeská Tóra je psaná černým ohněm na bílém ohni, černé znaky z černého ohně na podkladu z bílého ohně, což by mohlo znamenat, že nebeská Tóra je jiná nežli ta, již studujeme. Ve čtvrté knize Tóry je také řečeno, že byl Moše rabenu nejpokornější z lidí, a z toho by se dalo soudit, že nebeskou Tóru, z ohledu na nás, konvertoval do řeči přístupné smrtelníkům, do sebe sama. Proto zůstává místo, kde jej Bůh pohřbil, jednou provždy neznámé.

Protože je však jeho výjimečná pokora jedinou osobní charakteristikou, již Bůh jako autor obdařil Mošeho jako literární postavu, lze z toho rovněž odvodit, že k tomu, aby vepsal své učení do člověka, potřeboval člověka, jehož výjimečná pokora bude předpokladem, že si pro ně dobře až do sedmého nebe a přijme Tóru bez vlastních dodatků. Nežli dospěl na místo, kde s ním Bůh mluvil „tváří k tváři“ a „ústý k ústům“, prošel Moše ohněm andělů, které Bůh postavil do cesty smrtelníkům, ale on tímto ohněm prošel bez úrazu. To znamená, že byl pro svou pokoru nevhodnějším podkladem, na nějž mohla být Boží nauka napsána.

K tomu, aby byl způsobit projít bez jedné padesáti branami moudrosti a splnit svůj úkol, byl Moše rabenu připravován od narození. Tóra mluví o 70 duších, s nimiž praotec Jaakov sestoupil do Egypta, ale vyjmenovává jenom 69. Když poprvé zmiňuje Mošeho rodiče, uvádí jen anonymního „muže“ z kmene Levi a anonymní „dceru Leviho“. Kdy-

KOMENTÁŘ K TÓŘE PRO TENTO MĚSÍC

Ivan Steiger: *Bible v kresbách*, 2M 3,7; 10–12.

by však jeho matka byla skutečně Leviho dcerou, při narození Mošeho by jí muselo být nejméně 130 let. Proto máme přirozeně tendenci chápat výraz „dcera“ tak, že byla z rodu Leviho jako její manžel. Jenomže o mnoho kapitol později se dozvíme, že to platí doslovně. Byla dcerou Leviho, Amramovou tetou, a do 70 duší, s nimiž Jaakov sestoupil do Egypta, nemohla být jmenovitě zahrnuta, neboť se Levimu narodila až v Egyptě. Protože však byla zahrnuta do počtu sedmdesáti a nebyla uvedena jménem, vyplývá z toho, jak uvádí Raši, že se Levimu narodila na hranici Egypta.

Tím, že Tóra, vycházejíc z omezenosti přirozeného lidského rozumu, tuto informací oddaluje, připravuje půdu pro to, aby chom pochopili výjimečnost Mošeho matky. Pražský Maharal k tomu dodává, že důvod, proč hned neuvádí jména Mošeho rodičů, spočívá v tom, že je nechce zdůrazňovat jako příčinu narození zachránce Izraele. Jestliže bylo jeho narození objektivně nutné, nemohlo záviset na náhodné příčině.

Jako je člověk celkem bez začátku a konce, v němž – obrazně řečeno – souvisí pata s hlavou, je i Tóra v sobě uzavřenou jednotou, v níž všechno souvisí se vším.

Dalším významným příkladem je při východu dětí Izraele z egyptského otročeni výrok v druhé knize Tóry, že trvalo 430 let, ačkoli v první knize, když Bůh uzavíral smlouvu s Avrahemem, mluvil o 400 letech. Na první čtení by se mohlo zdát, že Bůh Avrahemovi jen zaokrouhlil 430 na 400, ale text sám jasně říká, že k vykoupení došlo na den přesně, tedy po uplynutí 430 a ne 400 let. To člověka, který Tóru studuje, vede k tomu, že si ověří, co vlastně Hospodin Avrahemovi slíbil, a zjistí pak, že se 400 let netýká Avrahama, ale jeho potomstva, počínaje synem Jicchakem, jenž se tak narodil 30 let po uzavření této smlouvy. Jicchak se však narodil, když bylo Avrahemovi 100 let, takže v době uzavření smlouvy bylo Avrahemovi 70 let. Vyprávění o tom je zařazeno do období, kdy už Avrahem přebýval ve Svaté zemi, přestože se tam odebral, když mu již bylo 75 let. Z toho pak plyne, že celá pasáž o uzavření smlouvy včetně údaje o 400 letech předchází o pět let jeho odchodu z Mezopotámie, a tedy i Hospodinově výzvě, aby opustil rodnou zemi a odebral se do země, již mu Bůh ukáže.

Tím se hroubí mylná představa čtenáře, že velikost našeho praotce Avrahama spočívala v tom, že se nechal vést do neznámé budoucnosti. Při zmíněné smlouvě Bůh nejenže přislíbil tu zemi od Eufratu až po „egyptskou řeku“ jeho potomstvu, ale podmínil návrat do ní čtyřmi stoletími jeho poroby pod cizí vládou. Síla Avrahmovy víry tak nespočívala v tom, že se vydával do neznáma, ale v tom, že si byl vědom, co jeho potomstvo očekává. Země, již mu Bůh slíbil ukázat, nebyla země Kenaán, ale „země Morija“, kam ho Bůh poslal obětovat Jicchaka.

Z tohoto hlediska je nutné chápat Tóru jako živý organismus – strom života, a nejlepším znamením pro to je, že v den Radosti z Tóry na Šmini aceret je předcítán její „konec“ o smrti Mošeho spolu s jejím „začátkem“ o stvoření světa. Šmini aceret je totiž velmi zvláštní svátek. Jednak je závěrečným, osmým dnem svátku Sukot, a jednak je svátkem sám pro sebe, odděleným od sedmi dnů, kdy přebýváme v suce a máváme lulavem. Osmý den sice nepatří do týdne, ale současně představuje věčnost, v níž neexistuje žádné „před“ a „po“, jako zřídlo času a fyzické existence. Obě tyto polohy jsou v Tóře obsaženy a promítají se to do jejího stylu: v čase je psána a čtena, ale studována a poznávána ve své nadčasovosti. **EFRAIM K. SIDON**, vrchní zemský rabín

TU BI-ŠVAT**Novoroční předsevzetí
jako míza stromů**

Židovská spiritualita pramení z našeho kalendáře. V tuto roční dobu, kdy se většina lidí teprve zotavuje z novoročních oslav, se Židé už připravují na nový rok stromů, Tu bi-švat.

Svátek je zmíněn v Mišně v traktátu *Roš hašana* jako jeden ze čtyř nových roků židovského kalendáře. Letos připadá 15. den švat na 25. ledna. Oslavuje se sázením a setím, v Izraeli na Tu bi-švat už rozkvétají některé druhy stromů, neboť se v nich obnovuje míza proudící od kořenů ke větvím. K oslavám patří i Tu bi-švat, slavnostní hostina s různými druhy ovoce a náležitým požeňáním.

Z dětství si pamatují, jak jsme o tomto svátku sázeli strom. Jedná se o novější zvyk, ale velmi důležitý, neboť se jím učíme, jak se starat o životní prostředí a obohacovat je.

Skrze přírodu zvyšujeme své pouto s Hospodinem. Pokud se třeba jen na chvíli zastavíme v parku a zahledíme na stromy, uvědomíme si, jak dovedný je náš stvořitel – ani ten nejsostifikovanější vědec by neuměl vytvořit něco tak nádherného, jako je strom v měnících se ročních dobách.

Všichni procházíme různými obdobími růstu. Někdy jsme plni síly a života, jindy propadáme stagnaci, únavě a ospalosti. Mějme na paměti, že po každé ochablosti přijde obnova. Jasně to vidíme právě o svátku Tu bi-švat, kdy se zdá, že už nemůže být chladněji a nevládněji, ale přitom právě tehdy začíná proudit míza, která stromy znovu oživuje. Snad to i nám dodá sílu do života, pro naše vztahy k okolí i k práci.

Touto dobou si lidé dávají novoroční předsevzetí. Měli bychom je však uchovávat po celý rok, nejen když začíná. Měli bychom si uvědomit, že cesta k nim nebývá snadná a že jako strom při svém růstu musíme vydat spoustu energie, aby naše závazky „přinesly ovoce“.

BRYAN WOOD,

kantor Staronové synagogy

TU BI-ŠVAT 5776

Český výbor KKL-JNF ve spolupráci s pražskou židovskou obcí vás srdečně zve na tradiční oslavu Tu bi-švat, která se koná 24. ledna od 15 hodin v restauraci Šalom. Více informací naleznete na straně 26.

BOHOSLUŽBY

v pražských synagogách – leden 2016

tevet – švat

Staronová synagoga

		večerní bohoslužba	15.52 hodin
1. 1.	pátek		
2. 1.	sobota	ŠEMOT 2M 1,1–6,1 hf: Iz 27,6–28,13; 29,22–23 mincha	15.40 hodin
		konec šabatu	17.07 hodin
8. 1.	pátek	večerní bohoslužba	15.59 hodin
9. 1.	sobota	VAERA 2M 6,2–9,35 hf: Ez 28,25–29,21 mincha	15.45 hodin
		konec šabatu	17.14 hodin
11. 1.	pondělí	Roš chodeš švat	
15. 1.	pátek	večerní bohoslužba	16.09 hodin
16. 1.	sobota	Bo 2M 10,1–13,16 hf: Jr 46,13–28 mincha	15.50 hodin
		konec šabatu	17.23 hodin
22. 1.	pátek	večerní bohoslužba	16.20 hodin
23. 1.	sobota	ŠABAT ŠIRA BEŠALACH 2M 13,17–17,16 hf: Sd 4,4–5,31 mincha	16.00 hodin
		konec šabatu	17.33 hodin
25. 1.	pondělí	TU BI-ŠVAT	
27. 1.	středa	Den památky obětí holokaustu a předcházení zločinům proti lidskosti – výročí osvobození koncentračního tábora Osvětim, 27. 1. 1945)	
29. 1.	pátek	večerní bohoslužba	16.31 hodin
30. 1.	sobota	JITRO 2M 18,1–20,23 hf: Iz 6,1–7,6; 9,5–6 mincha	16.15 hodin
		konec šabatu	17.43 hodin

V sobotu šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.

Každý všední den maariv (večerní modlitba) od 19.30 hodin.

Vysoká synagoga

Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30 hodin,

mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.

Jeruzalémská synagoga

Bohoslužby se konají každou sobotu od 8.50 hodin.

Páteční večerní bohoslužby zde budou 1. 1. od 15.50 hodin

a 15. 1. od 16.10 hodin.

Vyjma uvedených se zde večerní bohoslužby nekonají.

Bejt Simcha

Kabalat šabat každý pátek od 18.00 hodin.

Úvod do judaismu každé úterý od 19.45 hodin.

İvrit – hodiny hebrejštiny pro začátečníky každé úterý od 18 hodin;

kurz pro pokročilé ve čtvrtek od 18 hodin;

pro středně pokročilé od 19.30 hodin.

IZRAEL JE NÁVYKOVÝ

Rozhovor s poslancem Robinem Böhnischem

PhDr. **ROBIN BÖHNISCH** (nar. 1976 ve Vrchlabí) vystudoval učitelství biologie a společenských věd na Univerzitě v Hradci Králové, doktorát získal na Karlově univerzitě. Od roku 2003 je poslancem Poslanecké sněmovny PČR za ČSSD; působí v několika výborech (zahraněním a pro životní prostředí), podvýborech (pro ochranu přírody a krajiny, pro rozvojovou spolupráci a pro migraci a azylovou politiku); je činný též v několika meziparlamentních skupinách v rámci Meziparlamentní unie (MPU), mj. ve Skupině přátel ČR – Izrael a ČR – Arménie. Současně je společníkem ve společnosti Terra vinifera, s. r. o., která dováží do ČR víno a další produkty.

Pane poslanče, jste předsedou skupiny přátel ČR – Izrael v Meziparlamentní unii. V čem vaše práce spočívá?

Od těchto skupin se očekává především spolupráce s ambasádou té které země, v našem případě tedy s velvyslanectvím Státu Izrael, popřípadě rozvíjení vztahů v rámci parlamentní diplomacie s partnerskou skupinou v Izraeli. Konkrétní náplň spočívá v setkávání s velvyslancem, jeho zástupcem a dalšími pracovníky zastupitelského úřadu, ve výměně informací, ale třeba i v účasti na oslavách židovských, izraelských a konečně i našich svátků.

Probíráte při schůzkách i ekonomické či politické záležitosti?

Samozřejmě, to je součástí nejrůznějších setkání, seminářů či kulatých stolů, kterých se ale obvykle účastní jen ti nejaktivnější členové. Skupina přátel Izraele patří v Poslanecké sněmovně mezi ty největší, logicky tak podíl členů tvoří i v tomto ohledu pasivnější poslanci, kteří svou roli berou jako symbolickou podporu česko-izraelské spolupráce. Cílem skupin přátel obecně je opravdu spíše posilovat vazby mezi poslanci různých zemí právě v rovině parlamentní diplomacie, v rovině společenské a kulturní.

Vy jste byl v létě roku 2014 v době bojů proti Hamásu v Gaze na misi dobré vůle. Jak byste komentoval způsob, jakým o této válce referovala média?

Ano, byl jsem tam s místopředsedy Poslanecké sněmovny Petrem Gazdíkem

a Janem Bartoškem, kolegou Danielem Kortem a tehdejšími senátory Pavlem Trpákem. Pokud si vzpomínám, česká seriózní média o cestě příliš neinformovala, snad jen Právo. To ovšem s poněkud zavádějícím titulkem. Pozornost delegace vzbudila spíše v rudohnědých a hnědých elektronických médiích. Já osobně jsem si pomohl do Bartošovy Dvorany židovské slávy pod číslem 294.

Robin Böhnisch. Foto archiv.

To byla dobrá společnost, ale dnes už je tam kde kdo. Za daleko nejpodstatnější považuji, že se za účastníky cesty postavil ministr zahraničí Lubomír Zaorálek.

Co byste obecně řekl o tom, jak evropská média referují o dění v Izraeli?

Velmi záleží na světonázoru majitelů, inzerentů a konečně novinářů v jednotlivých médiích napříč Evropou. V každém případě se málokdy píše objektivně. Většinou je výrazně cítit afinita k té či oné straně sporu, o málokterém jiném konfliktu na světě se referuje tak černobíle jako o tom blízkovýchodním. To černobílé vidění pak snadno přebírá společnost a ostře se vyhraňuje. Že to je škodlivé, asi nemusím dodávat. Můžeme si to ukázat třeba právě na příkladu informování o konfliktu Izraele s Hamásem v roce 2014. Z některých výrazně proizraelských textů (subjektivně myslím, že jich celkově byla menšina) by člověk usoudil, že v Gaze snad ani nežijí a netrpí plnohodnotní lidé. Na druhou stranu protiizraelská média permanentně líčila Izrael-

ce ne nepodobně nacistické propagandě a relativizovala veškeré ztráty na životech a škody, které rakety Hamásu působily na území Izraele.

Protiizraelský (ale také protiamerický a protiujiňní) tón je charakteristický pro Parlamentní listy. Je to opravdu názorové fórum členů parlamentu?

Parlamentní listy nemají s Parlamentem ČR absolutně nic společného. Trochu se divím, že se ještě předsedové obou komor proti zneužívání termínu „parlament“ neohradili, nebo nenapadli jméno této hrůzné platformy soudně.

Řekl byste ze své praxe, že se výrazně liší postoje vůči Izraeli mezi zeměmi západoevropskými a zeměmi postkomunistickými?

Asi bych nekladl dělicí linku mezi západní a střední a východní Evropou. Izrael vnímá jako své evropské přátele a spojence kromě ČR i některé země „staré“ EU. Z nich je klíčovým partnerem Izraele v Evropě bezpochyby Německo, dobré vztahy má židovský stát i s Nizozemskem. Extrém na druhé straně představuje například Irsko nebo Švédsko. Na úrovni vzájemných vztahů docela dobře ukazují společná zasedání vlád, ty Izrael realizoval nebo realizuje s Německem, Itálií, Polskem a Českem.

Změnily se se změnami vlád postoje v některých postkomunistických zemích? Například Polsko patří k velkým spojencům Izraele.

Polsko je trochu překvapivě zajímavý izraelský spojencem a předpokládám, že se to nezmění ani s novou vládou strany Právo a spravedlnost. Ta strana se definuje jako pravnicová a konzervativní, ale jsou to spíše takoví katolíci bolševici. Jestli v případě vlády Občanské platformy bylo spolenectví s Izraelem postaveno na pragmatismu, ta současná katolická linka udrží vztahy možná víc na emocionální vlně. Co se týče třeba Maďarska, neumím další vývoj vztahů s Izraelem posoudit. V případě obou zmíněných zemí je ale třeba vytknout roli elit a proti tomu nálady obyvatel, mezi kterými se občas antisemitské tendence vyskytují.

Nedávno Evropská komise navrhla označovat zboží z židovských osad. Je to pro členské státy závazné nařízení?

V médiích, i v těch českých, došlo k určité dezinterpretaci kroku Evropské ko-

mise. Ten materiál se jmenuje „interpretační oznámení“ a nejde ani o nařízení, ani o směrnici nebo o rozhodnutí. Podle všeho tedy není pro členské státy tzv. přímo použitelné a právně závazné. Například maďarská a řecká vláda už ohlásily, že ho nebudou brát v potaz. Předpokládám, že Česká republika bude postupovat stejně.

Co je hlavní argument pro to, aby ČR tuto praxi nepřijala?

Evropská komise se snaží tvrdit, že tímto krokem chrání zájmy spotřebitelů. To je absurdní a směšné. Je to nepromyšlený nástroj tlaku na Izrael, aby jeho vláda ustoupila od podpory budování osad. Osadníci jsou opravdu nešťastný fenomén, dokonce si myslím, že oni a charredim představují pro budoucnost Izraele, tak jak ho známe a máme rádi, daleko větší riziko než kdokoli jiný. Ale podnikat na Izrael právě teď takový propagandistický útok bude mít jediný efekt, totiž přispěje to u izraelských občanů k dalšímu posílení pocitu izolace a ohrožení ze strany evropské administrativy a Evropy jako takové. Už dnes se Izrael obrací k Asii. Přitom je v našem bytostném zájmu udržet si ho jako klíčového blízkovýchodního spojence. Neměli bychom situaci vyhrocovat, ale přispívat ke kultivaci dialogu mezi Izraelci a palestinskými Araby.

Jaké státy interpretační oznámení používat budou?

Pravděpodobně půjde o šestnáct států Evropské unie, jejichž zástupci o interpretační oznámení Evropskou komisi žádali. Řada zemí navíc už výrobky ze Západního břehu a z Golanských výšin dlouhodobě nějak označuje. Patří k nim třeba Švédsko, které už dříve víno z Golan uvádělo na trh jako produkt z okupovaného syrského území.

Vy sám dovážíte víno z Golan. Budete se řídit interpretačním oznámením?

Pokud by tak rozhodla česká vláda, nic jiného by mi nezbylo. Ale pro naši společnost platí přesně to, co jsem říkal – přelepku „vyrobena na Golanských výšinách“ bych nebral jako marketingovou tragédií. Lidé se nás na prezentacích nebo v e-mailech dotazují, zda máme také víno z Golanských výšin. Je to pojem. Takže v tomhle případě by to naopak zkrátilo cestu zákazníka k té které vytoužené láhvi.

Nemohl by vás někdo obvinit ze střetu zájmů?

Pokud se můj zájem o zahraniční politiku a moje podnikání nějak přiblíží, kolegy o tom informuji. V případě debat o labelingu jsem všechny členy Mezi-parlamentní skupiny přátel ČR – Izrael informoval o svém potenciálním střetu zájmů i písemně.

Jak vlastně došlo k tomu, že právě na Golanech se pěstuje víno? Čím jsou ta vína tak zajímavá?

Díky nadmořské výšce, vysokému počtu slunečných dní a geologickému podloží jsou tamní vína mimořádně kvalitní. Historie moderního vinařství tam sahá teprve do roku 1974, kdy na Golany přijeli vinaři z Kalifornie a doporučili Izraelcům pěstovat révu právě tam. První vinice byly vysazeny v roce 1976 kolem Údolí slz. Vinaři, jak ti velcí v Kacrinu, tak ti malí butikoví v okolních obcích, produkují opravdu skvělé věci. Někdy zaměstnávají i místní drůzy. Pro ty je zejména dnes skutečnost, že Golany jsou v laskavé péči Izraele, asi daleko příznivější, než kdyby nad nimi svrchovanost vykonávala Sýrie.

Jsou golanští výrobci vína spíše pobožní, nebo sekulární? Jak vnímají fakt, že se o nich mluví jako o lidech, kteří žijí na „okupovaném území“?

Vinaři v Izraeli jsou obecně většinou sekulární, v případě košer vinařství tedy mnohdy ani nechodí příliš do výroby, kterou zajišťují praktikující zaměstnanci. Práce moderního vinaře se odehrává na vinici a pak v laboratoři. Zejména v malých rodinných firmách, pokud je rodina sekulární, zaměstnávání věřících víno nehorázně prodražuje. Ale chtějí-li své produkty i malí vinaři uplatnit na košer trhu v Izraeli i mimo něj, nic jiného jim nezbyvá.

Co se týče života na Golanech, dnešní produktivní generace už je vnímá jako integrální součást Izraele. A starší vinohradníci a vinaři na otázky o nejistotě odpovídají: „Žijeme tu, pěstujeme révu a děláme víno. Jednou můžou být věci jinak, ale nejde na to myslet každý den.“

Jak velká je produkce vína v Izraeli?

V celém státě je zhruba 5000 hektarů vinic, což je asi čtvrtina toho, co máme u nás. Na hlavu se za rok v Izraeli vypije asi 5 litrů vína, to je opět asi čtvrtina průměrné české spotřeby.

Výsadby z konce 70. let stále existují a pořád plodí?

Částečně, vinice kolem 40 let jsou pro běžnou produkci už dost staré. Ale pracuje se i se staršími. Plodí sice méně, ale mají velmi hluboké, až dvacet metrů dlouhé kořeny, což je zajímavé pro produkci cenných vín. V těch se odráží charakter té země, její geologické podloží. Vinařství Carmel například nabízí speciální řadu nazvanou „stará vinice“, pro niž se využívají hrozny jen z vinic starších 40 let.

Roger Scruton napsal: „Říká se, že víno je staré jako civilizace sama. Já bych raději řekl, že víno rovná se civilizace a rozdíl mezi civilizovanou a necivilizovanou zemí spočívá v tom, zda se tam víno pije, nebo ne.“ Vidíte to podobně?

Já se nedávno vrátil z Chile. Dnes je to země s konsolidovanou demokracií, dobrým legislativním prostředím pro život i podnikání a solidním ekonomickým výkonem. Je to asi evropským standardům nejbližší země Jižní Ameriky, která má i skvělou vinařskou tradici. Aniž bych znal tenhle citát, v letadle jsem si říkal vlastně totéž. Že z těch míst na světě, která jsem navštívil, patří vždycky ta, kde se víno pěstuje, zpracovává a pije, k těm nejpříjemnějším. Ať to je Chile, Izrael, Německo nebo Arménie, kde se nedávno našlo nejstarší vinařství na světě, staré 6500 let.

Prolíná se váš zájem o Izrael i s jinými aktivitami v parlamentu, např. v otázkách ochrany životního prostředí?

Spolupracuji třeba s českou pobočkou Židovského národního fondu (KKL). Jeho zástupci jej rádi označují jako první ekologickou organizaci na světě, i když upřímně řečeno ve skutečnosti byl KKL v počátku moderní státnosti spíše nepřítelem izraelské divočiny. Dnes už ale KKL vyznává jinou filosofii než jen naplnění představ zakladatelů státu o ozeleněné poušti bez ohledu na dopady na životní prostředí. Je důležitým partnerem jak státní ochraně přírody The Israel Nature and Parks Authority (INPA), tak i nejstarší a nejlivnější neziskové ekologické organizaci The Society for the Protection of Nature in Israel (SPNI). Ta provozuje známé ekologické hostely Field School a mám pocit, že jejich šéfem pro vnější záležitosti je dokonce vzdálený příbuzný
(pokračování na str. 9)

JEDNODUCHÉ PRAVDY

K českému překladu knihy Jak byl vynalezen židovský národ

Na úvod recenze knihy Šloma Sanda *Jak byl vynalezen židovský národ*, již v českém překladu vydalo nedávno nakladatelství Rybka Publishers, nutno říct jedno: není to kniha historická, ale navýsost ideologická, v níž autorova hlavní teze ovlivňuje výběr a použití pramenů. Autor se ostatně s tímto svým úmyslem ani neskrývá.

Jak byl židovský národ vynalezen? Kdo a proč ho vynalezl? Na 414 stranách (včetně předmluvy a doslovu) nám to Š. Sand vysvětluje; činí to obšrně, nepřehledně a nepřesvědčivě. Činí to způsobem pedagoga, který je zvyklý, že mu jeho posluchači rozumějí a líbí se jim jeho jednoduché a úderně znějící pravdy, kteří s ním souhlasí a oceňují bonmoty a špílce nasměrované na jiné historiky i „oslí můstky“, díky nimž elegantně obchází úskalí důkladné, archivním výzkumem podložené argumentace.

BEZ VYHNÁNÍ A BEZ POUT

Šlomo Sand se narodil roku 1946 v Linci v rodině přeživších šoa, o dva roky později se rodina přestěhovala do Jaffy. Stejně jako jeho rodiče ho zaujala komunistická ideologie, stal se členem Unie komunistické mládeže

a roku 1968 antisionistické strany Macpen. Studoval historii na Telavivské univerzitě, v letech 1978–1985 absolvoval Vysokou školu sociálních studií v Paříži, kde získal magisterský titul a doktorát (soustředil se na francouzské dějiny, postavu filosofa G. Sorela a marxismus), a posléze i vyučoval. Od roku 1988 je profesorem na Telavivské univerzitě (přednáší na téma politické historie 20. století, francouzských dějin a nacionalismu). Kromě uvedené publikace napsal ještě díla *Intelektuálové, pravda a moc – od Dreyfusovy aféry po válku v Perském zálivu; Jak byla vynalezena Země izraelská; Jak jsem přestal být Židem a Soumrak dějin*.

Hlavní teze knihy je následující: chce uvést „na pravou míru“ tradiční pojetí židovské historie, které Židy chápe jako národ, jenž má svou domovinu v biblic-

ké Judeji a jenž byl po římské invazi a zboření Druhého chrámu připraven o svou svrchovanost a vyhnán do exilu. V něm si díky náboženství, povědomí o původní vlasti a specifickému způsobu života uchoval pouto ke své domovině, kam se nakonec vrátit.

Sand tvrdí, že takto vykládají židovské dějiny historici uměle, aby ospravedlnili nároky Židů na území, kde vznikl Stát Izrael. Po zboření Chrámu vyhnání nebyli, většina z nich v zemi zůstala a nakonec se přiklonila k islámu, čímž se stali předky současných Palestinců. Židé mimo Svátou zemi pak nejsou potomky biblických

Kdo jsou dnešní Židé, ptá se web OV KSČM Frýdek-Místek a otištěnou kresbou odkazuje na xenofobní Facebook Pravidivé dějiny národa Slovanů, který má v totožnosti Chazarů a aškenázských Židů a v jejich genech stejně jasno jako profesor Sand.

Židů, ale konvertitů, kteří se k tehdy zajímavému monoteistickému náboženství přiklonili. Nezanedbatelný počet dnešních Židů se zrodil i z Chazarů, národa původně obývajícího oblast kolem Krymu a Kaspického moře. Moderní Židé tedy s původním obyvatelstvem nemají nic společného, jsou produktem diaspor, původními obyvateli jsou naopak Palestinci. Řešení této „křivdy“ vidí v tom, aby Stát Izrael uznal, že na jeho občanství nemají nárok výlučně Židé (podle práva návratu), aby se přestal považovat za židovský stát a změnil se ve stát izraelských občanů, a tedy i všech Palestinců, pokud o jeho občanství projeví zájem.

SPIKNUTÍ HISTORIKŮ

To, že Římané po dobytí Jeruzaléma Židy masově nevyhnali, však není San-

dovým originálním objevem, stejně tak údaj o tom, že k židovství konvertovali i příslušníci jiných národů, a tímto způsobem rostl počet Židů v diaspoře. Zmiňují ho i jiní historici, za všechny jmenujme pražského rodáka Jehudu Bauera, jenž se přitom, jak známo, na starověk nijak nespécializuje.

Sand se však tváří, jako by to byl on, kdo tento fakt poprvé veřejně představuje a náležitě zdůrazňuje, a tím odhaluje jakési spiknutí tradičních historiků (Graetzem a Dubnowem počínaje), kteří spolu s archeology měli „plná hrdla svaté půdy“. A navíc z něj vyvozuje „zásadní“ důsledek: jestliže většina Židů v diaspoře nebyla potomky Židů vyhnáných z Judeje, neměli tito Židé s původní domovinou nic společného a tvořili „jen náboženskou skupinu“.

Jenže: když někdo v 1. století občanského letopočtu i později stal Židem, nejednalo se „pouze“ o to, že přijal novou víru: stal se součástí oddělené skupiny lidí, odlišného světa, jež spojovalo náboženství, které detailně určovalo každodenní život (stejně jako pohanské, křesťanské či islámské náboženství určovalo život ostatních) a bylo založeno na poutu k „zemi našich praotců“, jež se vyjadřuje v každodenních modlitbách. A navíc: jak historička Anita Shapirová případně argumentuje ve své recenzi Sandovy knihy (*Journal of Israeli History*, březen 2009), pouhý fakt, že všechny Židy ze země římské kolonizátoři přímo nevyhnali a že mnozí pod tlakem událostí odešli sami, přece neznamená, že nezažívali pocit vykořenění. „Samotná ztráta židovské svrchovanosti v Zemi izraelské, to, že Římané změnili její jméno na Palestinu, aby vymazali veškeré stopy po Židech, zavedení modloslužebnické římské kolonie na ruinách Jeruzaléma po potlačení povstání Bar Kochby, proniklo do židovské kolektivní paměti jako trauma.“ Neplatí to ostatně o všech emigrantech, kteří se rozhodnou opustit rodnou zemi, protože se v ní změnilo politické zřízení, lze v ní sice žít a třeba i ekonomicky prosperovat, ale nikoli svobodně?

A dále: ačkoli Sand uznává, že všechny národy obsahují rozmanité geny, po středověkých Židech požaduje „čistý

židovský národ“.

rodokmen“. Není to trošku zmatené? Ani teorie o turkotatarských Chazarech a jejich konverzi k judaismu v 8. století není nijak objevná, nicméně rozsah konverzí nebyl nikdy skutečně doložen, a to ani autorem knihy. Tvrzení, že evropští Židé jsou potomky příslušníků legendárního chazarského království, ostatně patří ke stálému arzenálu popíračů izraelské státnosti.

BÁSNICKÉ PUTOVÁNÍ

Sand dále zpochybňuje pojetí Bible jako spolehlivého historického pramene (jako by ji takto někdo důsledně vnímal), původ jazyka jidiš (prý nevznikl z němčiny) a celou moderní židovskou historiografii. Kdyby mohl, nějak by se vypořádal i s holokaustem: takto ho alespoň akademickým žargonem neutralizuje („jedna z nejhrošších genocid“, „lapsus“ popřípadě „relaps“). Možná, že kdyby se soustředil na jeden problém a popsal ho věcně a se skutečně původním vkladem, mohl by vzniknout svým způsobem zajímavý text. O to se ale Sand nesnaží.

Svůj výklad uvádí osobně laděným úvodem, jímž dokazuje, jak (pokřivený) historický výklad ovlivňuje osudy těch, kteří do něj „nepasují“. Právě na tyto Sandovy zkušenosti, na „jeho osobní příběh“, se odvolává v doslovu k českému vydání politolog Pavel Barša. Ale už zde narazíme na způsob, jakým Sand svůj výklad sestavuje. Mluví-li o „břemenech paměti“, zmiňuje mj. osud svého přítele z mládí, národního palestinského básníka Mahmúda Darwiše, od 60. let člena izraelské komunistické strany Rakach, jehož izraelské úřady kvůli jeho básním označily za rozvratný element a perzekvovaly ho, takže z Izraele odjel. Sand vzletně píše: „Básník putoval z jednoho hlavního města do druhého a jeho sláva stále rostla. Nakonec, když začal mírový proces, který vyústil v mírové dohody z Osla, mu bylo umožněno vrátit se zpět a usídlit se v Ramalláhu. Vstoupit do Izraele měl ale zakázáno.“

Darwiš skutečně putoval z jednoho hlavního města do druhého, konkrétně z Moskvy (1970) do Bejrútu a Káhiry. Od 70. let byl členem Organizace pro osvobození Palestiny (jejímž oficiálním cílem bylo zničení Izraele a kterou Izrael považoval za teroristickou organizaci), psal projevy pro vůdce OOP Jásira Arafata. Stal se editorem listu OOP a od roku 1987 působil v její exekutivě. Zají-

mavé také je, že Darwiš, ačkoli se prohlašoval za člověka, který usiluje o smíření mezi Palestinci a Izraelci, nesouhlasil s dohodami z Osla (tedy s palestinsko-izraelskou mírovou smlouvou a dvoustátním řešením) a poté, co byly roku 1993 podepsány, na svou funkci v OOP rezignoval. Nic takového nám ale Sand neřekne. A když takto opomíjí informace „z první ruky“, jak mu lze věřit jako interpretovi skutečností stovky a tisíce let starých?

Necituje ani známou báseň, jakési vyznání palestinského národa, již napsal Darwiš během první palestinské intifády. Báseň, adresovanou těm, kdož „míjejí v pomíjivých slovech“, končí takto: „Je načase, abyste odešli. Žijte, kde chcete, ale nežijte mezi námi. Je čas, abyste odešli. Umírejte, kde chcete, ale ne mezi námi. Musíme pracovat na své půdě. Máme tu svou minulost. První pláč v životě. Máme tu svou přítomnost, přítomnost a budoucnost. Máme tu tento svět i svět příští. Tak odejděte. Opusťte naši zem, naše moře, naše obilí, naši sůl, naše rány. Odejděte. Opusťte vzpomínky paměti. Ti, kdo míjejí v pomíjivých slovech.“ Čteme tu krásnou poezií vyjádřenou jasně a nesmiřitelně poselství, které nezanechává místo pro iluze: Žádné soužití, žádný smír, žádné uznání židovského nároku; země byla, je a bude naše a dělit se o ni nebudeme. (Střízlivě a nebánsnickými slovy definuje tento palestinský postoj politolog Šlomo Avineri, viz jeho komentář na straně 20.)

Poselství Sandovy knihy je srozumitelné: Židé do Izraele sice nepatří, ale pokud tam už, na základě spiknutí tradičních historiků a sionistů jsou, tak jediné jako „Izraelci“. Je ale nutné položit zásadní otázku: jak si autor představuje, že by země všech izraelských občanů fungovala? Jak dlouho by v ní Židé, i když přeměnění na Izraelce, politicky i fyzicky přežili? Ale tím se Šlomo Sand, který už „přestal být Židem“, nezabývá. Nezabývá se ani tím, že druhá strana na jemných váhách geny ani iluze o nich neváží, že Žid pro ni je a zůstává Židem, i kdyby byl stokrát Izraelcem. Pro takové problémy by se mu bonmoty ex katedra nacházely jen velmi obtížně.

Alice Marková

(Šlomo Sand: Jak byl vynalezen židovský národ. Vydalo nakladatelství Rybka Publishers v Praze roku 2015. Přeložili Veronika Bránišová, Přemysl Houda a Olga Sixtová.)

IZRAEL JE NÁVYKOVÝ

(dokončení ze str. 7)

režiséra Arnošta Goldflama. Právě se zástupci INPA a SPNI se kvůli výměně zkušeností před několika lety sešla v Izraeli delegace české státní Agentury ochrany přírody a krajiny, v jejíž radě mám tu čest zasedat.

Lze se v ochraně přírody nějak vzájemně inspirovat?

Systémy ochrany přírody jsou v obou zemích do značné míry rozdílné. Izrael má asi 70 národních parků a asi 200 přírodních rezervací, počty se průběžně mění. Ale žádný národní park není nějaká divočina, klasifikace národního parku neodpovídá mezinárodním standardům, je to vždy spíš kousek přírody s nějakou významnou památkou a rezervace jsou pro změnu větší plochy přírody s kusem ne tak významné památky. Ono to v Izraeli ani jinak nejde. Kde kopnete, narazíte na historii. Přes 60 procent izraelských chráněných území není nikdy větších než 1 km². Vzájemně inspirovat bychom se ale mohli. Zdá se mi, že rozvoj turistických tras a značek v Izraeli má střeoevropský rukopis. V Česku máme také unikátní nalezovou databázi rostlinných a živočišných druhů a příslušné know-how. Financování naší ochrany přírody by zas možná pomohlo zproplatit návštěvu některých nejcennějších míst, jako je tomu v Izraeli. Naopak bych se neinspiroval izraelskou debatou o možné privatizaci parků a rezervací.

Vnímáte Izrael spíše nábožensky, jako člověk, který se zajímá o přírodu, nebo jako politik?

Poprvé jsem se dostal do Izraele v roce 2003 a od té doby jsem ho navštívil asi pětadvacetkrát. Jako člověk s přírodovědeckým vzděláním jsem byl vždycky velmi skeptický ke zmínkám o energiích a pocitech z nějakého místa. Ale už první krátká a vlastně oficiální návštěva v Jeruzalémě znamenala tak velký emocionální zážitek, že jsem pocítil potřebu se tam co možná nejčastěji vracet. Izrael u mě vyvolal svého druhu závislost a působí tak na řadu lidí, které jsem vzal někdy s sebou. Zajímavé je, že podobné pocity navozuje také pobyt v Arménii a dílem i v Etiopii. Asi ne náhodou, vždyť společně s Izraelem tyhle země tvoří historicky, nábožensky a národními mýty propojený trojúhelník. Ale to bych si nechal někdy na příště.

Alice Marková

SPÁNEK ROZUMU

Z knihy *André Glucksmanna Rozprava o nenávisti*

Nedávno se mě jeden vysoký představitel American Jewish Committee s poněkud pochybovačným úsměvem zeptal: myslíte si, že opravdu existuje nějaký nový antisemitismus? Chápal jsem jeho zdrženlivost, protože fakt, že *Protokoly sionských mudrců* jsou v muslimských zemích bestsellerem, či obecné rozšíření představy o celosvětovém židovském spiknutí ohrožujícím mezinárodní mír, to není nic, co by se dalo považovat za novinku, zdá se, že planetárně vítězí starý dávný antisemitismus.

NOVÝ ANTISEMITISMUS

Teze této knihy je jasná a pádná: ano, existuje nový antisemitismus, který ten dřívější zdaleka neodstraní, naopak ho oživuje, posiluje a dodává mu nebývalou prudkost a dosud nedosaženou světovou duševní sílu. Jak jinak vysvětlit, že se Stát Izrael se svými pěti miliony obyvatel stal pro několik miliard pozemšťanů veřejným nebezpečím číslo jedna? V agnostické Evropě, která už nevěří v Boha ani ďábla a zakládá si na racionalitě, v Asii, kde se Židé vyskytují jen vzácně nebo vůbec, i v Latinské Americe a Africe (s výjimkou Rwandy po genocidě) veřejné mínění shodně označuje Tel Aviv a Jeruzalém za hlavní rozbušku celosvětové války (?), která výbuchem ohrožuje svět. Dvacáté století se ukolébává všude opakovanou písničkou: dokud trvá konflikt na Blízkém východě, lidstvo se nachází na okraji propasti. Jakmile bude „palestínská otázka“ vyřešena, trvalý mír jako zázrakem sestoupí na světový chaos a všichni se konečně smíří, obyvatelé Západu i ti, kdo jsou proti Západu, teroristé bez hranic i občanské oběti se půjdou společně pást jako vlk s beránkem. Podobné předpovědi uhnětené z dobrých surrealistických úmyslů si ušetří jen málokterí oficiální činitelé.

Židé, nesnášenliví a nenapravitelní otrokové, nepřestávají kalit převládající konformistický konsenzus. Pohanský Řím se podíval malému učenému náručku, jehož vojenský, ale ještě více kulturní odboj jeho říši stanovil nepřekonatelné meze, ohlašující její pád. Později křesťan-

ská Evropa narazila na osvícené „nevěřící“, jejichž existence zpochybňovala její neomylnost a nakonec ji přiměla vynalézt humanistické svobodné posuzování těch nejposvátnějších textů. Ve věku národů Židé bezděčně ztělesňovali Evropu bez hranic svolným pohybem zboží, idejí a citění, což jim jakožto páriům a lidem bez vlasti vyneslo odsouzení od veškerého

A. Glucksmann jako účastník debaty o svobodě, uspořádané na FF UK v Praze při příležitosti 20. výročí sametové revoluce. Foto O. Němec.

nacionalismu. Dnes, v době globalizace, působí opět jako nečekaní kacíři, mnohdy aniž si to sami uvědomují.

KONEC IDEOLOGÍÍ?

Jednadvacáté století s jistou naivní arogancí slaví zánik ideologií. Nacismus opravdu hýbe jen skrytými pudy. A marxismus skomírá, všeobecný krach komunistických programů uvádí vniveč jeho projekt celosvětové budoucnosti, takže se omezuje jen na poskytování zásoby protikapitalistických, protizápadních a antiglobalizačních kleteb nejrůznějším protestním hnutím, která nedostatek důvěryhodných perspektiv odsuzuje k nihilismu. Pokud jde o islamismus, jeho sny o návratu k prvotním do-

bám hidžry dostatečně ukazují, že nechápe nic z moderního světa, který chce prostě a jednoduše vyhodit do povětří. Prožíváme konec velkých příběhů, které „vysvětlují“ dějiny dlouhým vývojem lidstva po způsobu německé systematické filozofie 19. století. Naše převládající ideologie jsou neotesanější, méně učené, ale úplně stejně mylné a iluzorní.

Jakým poblouzněním se skálopevně věří, že o osud světa se hraje v Jeruzalémě? Odkud pochází víra, že malý Izrael se stává ďábelským nepřítelem lidského rodu? Jeho nepatrné území je od roku 1947 neustále ohrožováno invazí a zničením. Jeho vojenský arzenál zůstává v porovnání s potenciálem Spojených států, Ruska, Číny s jejím severokorejským chráněncem, a dokonce i Francie nebo Velké Británie koneckonců docela skromný. Jakou úchylnou se došlo k přesvědčení, že o osudu světa se rozhoduje mezi Palestinci a Izraelci na území malém jako kapesník? Díky čemu se stále víc přehání, i když tak hrozí, že se vyplní sebenaplňující předpověď (*self-fulfilling prophecy*) v ponechávání ohně, aby zachvátil blízké i daleké až ke konečné apokalypse? Proč společenství civilizovaných zemí připouští, aby jeden stát – Írán – veřejně plánoval, že jiný stát uznaný OSN „vymaže z mapy světa“? Což světová organizace bez problémů nelegitimizovala válku proti Saddámu Husajnovi, aby zachránila Kuvajt? Čím si Kuvajt v očích váhavého veřejného mínění zaslouží existovat víc než Stát Izrael? Topíme se v ideologii, když jsme měli za to, že jsme se z ní definitivně vymanili!

Od 11. září 2001 jsme vstoupili, jak každý ví, do éry terorismu bez hranic, jehož nejvyšším symbolem je vražedná a sebevražedná lidská bomba. Obzvláště příšerný vynález není zdaleka islamistickou specialitou, z etnicko-náboženských důvodů jiného ražení tuto zbraň pěstují i tamilští tygři a záliba v sebevražedném vraždění straší v nejednom mozku v nejrůznějších končinách světa. Koneckonců už frankistické falangy věrné Kristu králi před třemi čtvrtěmi století křičely: „Viva la Muerte!“ K výrobě lidské bomby z obyčejného občana jej stačí přesvědčit, že musí čelit ďáblu, a to ďáblu tak ďábelskému, že je

lepší s ním umřít, než ho nechat naživu. Sebevražedné vraždění je ideologicky poháněno nenávistí, nikoli láskou, nikoli nadějí ani vírou.

NOVÉ IKONY

Opakujeme dnes Shylockovu otázku: proč tolik nenávisti? Kvůli bestiálnímu ultranacionalismu? Náboženskému fanatismu kamuflovanému antikolonialistickým alibi? Propalestinské nadšení tyto klasické motivace přesahuje. Líbí se postmarxistické levici, která ztratila svého prometheovského proletáře a jako zázrakem našla ikonu fidájina bez bázně a hany. Ochromuje univerzitní kampusy. Hýbe redakčními sály i intelektuálními salony.

Podobná epidemie konformistického myšlení a gest není nijak nevidaná. Koncem 19. století zachvátila carské Rusko ve prospěch Srbů proti Turkům, takže rázem zapomnělo na velký hladomor, který právě zahubil statisíce ruských mužiků. Proti „srbskému třeštění“ se ozval rozhořčený Tolstoj: „Vše, čím bohaté třídy zabíjely svého přirozeného nepřitele, totiž zahálku, se teď dělalo pro Slované. V čele byli všichni ti, kdo pracují v novinách... Pak frustrovaní ztroskotanci... Pokud to mohlo prospět všeobecnému vzrušení, považovalo se vědomé šíření lži a skrývání pravdy za politický takt... Dámy v sobolích kožešinách a róbách s vlečkou chodily vymáhat peníze z rolníků a výtěžek sbírky nedosahoval ani ceny té vlečky.“ Opovrzení Lva Tolstého týkající se bojechtivého zánícení ruských ušlechtilých duší jeho doby v posledních kapitolách *Anny Kareniny* bázlivý nakladatel poněkud zmírnil. Nicméně Tolstoj se nad těmito hlubinami zamýšlel a o dvacet let později srbsko-ruští teroristé z organizace Černé ruky v Sarajevu zavraždili rakouského arcivévodu a rozpoutali tak první světovou válku. Salonní horečka vyústila v zákopovou válku a miliony mrtvých. Podívejme se na tuto otázku blíže.

NEPŘÍMÁ ÚMĚRNOST

Proč se krvavý a nerozlišující terorismus palestinských „bomb“ v očích veřejnosti těší tolik privilegovanému postavení? Proč se setkává s tak okázalým pochopením a shovívavostí? Z antikolonialistické spravedlivosti? Ze strachu z islámského hněvu? Nic podobného pro české bojovníky, rovněž muslimy, kteří byli ponecháni ruské armádě ke zmasakrování včetně žen a dětí. Po

desetiletí jediná světová výjimka: Palestinci mohou vyhazovat do povětří autobusy a restaurace plné lidí, hnát své děti do útoku, nebo se dokonce vzájemně zabíjet, aniž to potřísní jejich obraz věčně aureolou slávy. Jako by měli soucit náležitě smýšlejících lidí zaručený jednou provždy. Palestinci se nepotřebují ukazovat v andělském světle ani nabízet tolerantní a demokratickou budoucnost, po nich se tolik nežádá. K jejich ospravedlnění urbi et orbi stačí určit jejich protivníka: prvotního štváče – špinavého Žida.

Celosvětová přízeň věnovaná palestinskému bojovníku je nepřímou úměrnou nemilosti vztahující se na Izraelce obzvláště a Židy obecně, kteří jsou ostrakizováni jako ti, kdo brání propuknutí míru. Tato kniha se snaží rozebrat maškarádní mechaniku, která vede dnešní hlavy k blouznění. Její výchozí předpoklad: lež začíná v přehnaném oslavování všeobecného a definitivního míru. Pacifisté nejsou jediní, kdo si myslí, že zlatý věk máme na dosah ruky. Po pádu berlínské zdi byl konec studené války posvěcen jako „konec dějin“. Rozumějte jako vyhasnutí tragické epopeje, již lidstvo prožívalo od prehistorie. Geopolitická „dobrá zpráva“, kterou naivně nebo cynicky šíří občanské i náboženské autority, hrála u srdce, přestože ji fakta vyvracela. Pak bylo třeba vysvětlit zpoždění těch velkých nadějí a návrat toho, co bylo z myslí vytěšňováno. Zatímco Washington, Paříž a Berlín opěvovaly „nový světový řád“, docházelo ke třetí genocidě 20. století, tentokrát před okem kamer: po tři dlouhé měsíce bylo denně rozsekáno deset tisíc Tutsiů. Za lhostejnosti světa a všeobecné spoluviny.

Proč se mír nedostavuje, ačkoli byl tolikrát předpovídan? Nenamáhejte se hledat, ten špatný příklad pochází z Jeruzaléma, kde se zhoubná kacířská vůle staví proti ryčně ohlašované „dobré zprávě“. Žid neschválí pouze o minulosti, ale také o přítomnosti a o budoucích bouřích. Hrr na Žida, který proti své vůli upozorňuje, že lidská historie byla, je a zůstává tragická! Hrr na posla neštěstí, který brání klidnému spánku! Vždyť na Blízkém východě udržuje požár, který lidstvu brání dosáhnout věčnosti a užívat si neustálého míru! Strážci našeho spánku dělají pořádek v našich hlavách, pěstují eufemismus a ušlechtilé city, ale spánek rozumu plodí nestvůry.

CESTA ANDRÉ GLUCKSMANNA

André Glucksmann, který sedmdesátiosemiletý zemřel 10. listopadu 2015 v Paříži, byl intelektuál, jenž, podobně jako jeho blízký přítel Václav Havel v Čechách patřil k těm, kdo toto označení dokázali rehabilitovat a zbavit ideologických příznaků.

Narodil se 19. června 1937 ve francouzském městě Boulogne-Billancourt jako syn židovských emigrantů, které z Německa vyhnali nacisté. Andrého matka pocházela z Prahy, otec se narodil v Bukovině v době, kdy byla ještě součástí podunajské monarchie. André měl zemřít už jako malé dítě po nacistické okupaci Francie v roce 1940. Tehdy ho zachránilo, že se – byť jako Žid –, ve Francii narodil.

Cesta André Glucksmanna od extrémní levice, v jejíchž řadách se podílel na studentských bouřích v Paříži v roce 1968, k zásadnímu a nepřehlédnutelnému odpůrci útlaku, nenávisti, totality a totalitního uvažování je poučná i příkladná zároveň. Pro násilí, páchané ve jménu náboženství a víry nepřipouštěl žádnou omluvu. Pro islamismus v jeho politické i teroristické podobě formuloval termín „teologickopolitický zločin“.

Mnoho úsilí věnoval analýze antisemitismu a antisionismu i podivného přístupu Evropy k izraelsko-palestinskému konfliktu, který jako by měl jen jednoho předem daného viníka: Izrael. Vlastně dva: Izrael a Židy.

K Čechám a Praze měl dlouhodobý vztah – před rokem 1989 podporoval československé disidenty a znal a studoval filosofické dílo Jana Patočky, které ho inspirovalo a ovlivnilo, stejně jako dílo Alexandra Solženicyna. Po pádu totality byl v Praze častým hostem.

Vedle množství článků, textů a prohlášení je autorem dvaceti knih. Do češtiny byly přeloženy dvě – autobiografický *Hněv dítěte* (Academia, 2013) a *Rozprava o nenávisti* (Kalich, 2011), obě v překladu Heleny Beguivinové. V *Rozpravě o nenávisti* (otištěná ukáзка „Spánek rozumu“ je v ní obsažena pod názvem „Místo doslovu“) Glucksmann dovozuje, že příčina nenávisti nespočívá v nenáviděném objektu, nýbrž v tom, kdo nenávidí. Analyzuje tři markantní podoby dnešní kolektivní nenávisti: antisemitismus, antiamerikanismus a nenávist k ženám a konstatuje, co mají v tom, jak se projevují, společného. *jd*

Z DRUHÉ STRANY ATLANTIKU

Vzpomínka na profesora Ivo Moravčíka

Půjdete-li po Novém židovském hřbitově na Olšanech, narazíte poblíž hrobu Franze Kafky na místo posledního odpočinku rodiny statkáře Jindřicha Guttmanna. Byl to pradědeček profesora **IVO MORAVČÍKA** (23. 10. 1926–3. 3. 2009), který je zde také pohřben. Tento uznávaný ekonom, právník a překladatel strávil většinu života v nucené emigraci ve Spojených státech a Kanadě, ale neztrpkl a všemožně se snažil podporovat českou exilovou vědu a kulturu. Organizoval přednášky, plesy a divadelní vystoupení pro celou řadu československých emigrantských spolků napříč kontinenty. Založil a vedl i edmontonskou pobočku Společnosti pro vědu a umění (SVU), největší a nejrozšířenější kulturní organizaci, která sdružovala krajané po celém světě. V 70. letech minulého století stál u zrodu výměnného programu pro československé studenty. Mnohým z nich pomohl při jejich nesnadných začátcích v daleké cizině. Svůj život rozdělil mezi akademickou a kulturně-jazykovou sféru, přeložil několik stěžejních ekonomických publikací, mezi nimi např. dílo *Ekonomické systémy* od československého ministra financí Karla Engliše, a bohužel nestihl dokončit překlad knihy *Historie Židů v Čechách a na Moravě* od historika Tomáše Pěkného.

RODINA A DĚTSTVÍ

Rané dětství strávil v Hostivaři, kde měli jeho rodiče malý domek. Moravčíkův otec byl zaměstnán v První české vzájemné pojišťovně. Šlo o velice konzervativního člověka bez přehnaných ambicí, kterému úřednická práce naprosto vyhovovala. Kdyby komunisté v 50. letech nezahájili drastické čistky, pravděpodobně by zde zůstal až do penze. Jeho matka pocházela ze židovské rodiny a od 16 let žila u svého strýce Rudolfa Guttmanna na Hájích u Hostivaře. Dojížděla do Prahy, kde navštěvovala Vyšší dívčí školu ve Vodičkově ulici. Ivovi rodiče se tak seznámili při každodenních cestách vlakem z Hostivaře do Prahy. V roce 1934 přišlo stěhování do Černošic, kde prožil Ivo nejkrásnější léta svého dětství. Už na místní základní škole projevoval talent na jazyky. Rodiče proto chtěli, aby navštěvoval prestižní francouzské gymnázium v Dejvicích, a tak se přestěhovali do Prahy. Během okupace Němci gymnázium zavřeli a mladému

studentovi ze smíšené rodiny hrozil odchod na nucené práce do Říše. Naštěstí mu otec sehnal místo pomocného úředníka u sebe v pojišťovně. S nástupem do nového zaměstnání začal Ivo chodit na kurzy angličtiny do jazykové školy na Národní třídě. Jak sám vzpomíná: „Bylo to skvělé rozhodnutí, které mi pomohlo sehnat práci v pražské pobočce United

Ivo Moravčík, 70. léta.

Press (1946) a také mi to dalo nezbytnou jazykovou přípravu pro pozdější emigraci.“ Po válce složil úspěšně maturitu a začal studovat práva na Univerzitě Karlově u renomovaného profesora Buška.

ÚTĚK Z ČESKOSLOVENSKA

Přechod přes hranice se uskutečnil na jaře 1948. Rozhodnutí to nebylo okamžité, ale detailně plánované. Samotný útěk byl jako vystřižený z akčního filmu. Moravčík dostal spolu se svým kamarádem pokyn od převaděčů, aby odjel spěšným vlakem do Klatov. „V Klatovech se odehrála poněkud komická událost. Dostali jsme příkaz odebrat se do místní kavárny Slavie, tam jsme měli poobědvat a poté si od číšníka vyžádat šachy a začít hrát. Během hry měl k nám kdosi přijít a zeptat se nás, jak nám hra jde. Nato jsme měli povalit figurky a říct, že jsme připraveni jít. Nápad jistě dobrý, až na to, že kavárna byla zavřená. Naši organizátoři zřejmě zapomněli, že je zavírací den. Vlak do Klatov i autobusové nádraží bylo plné „esenáků“ a měl jsem vážné obavy, že se

některý z nich zeptá, kam to jedu s tím ruksakem plným vysvědčení a osobních dokladů. „Esenáci“ se naštěstí příliš nezajímali, ale když jsme tam tak před tou kavárnou přešlapovali, přitočil se k nám nějaký člověk a zeptal se, zda nejsme náhodou ti, co tam nahofe mají hrát šachy. Zřejmě jsme tedy příliš nenápadní nebyli,“ vzpomíná Ivo Moravčík. Uprchlíci se mezitím ubytovali v klatovském hotelu Bílá růže, ale trvalo ještě několik dnů, než dostali příkaz k přesunu vlakem k německým hranicím. Celá skupina musela poté čekat několik hodin v jedné z opuštěných chalup nedaleko vesnice Folmava. Po setmění se uprchlíci vydali potichu za svým průvodcem do lesa. Šlo se celou noc, ale přechod do Bavorska se nakonec podařil. Po rozednění byli všichni účastníci naloženi německými pohraničníky na nákladní automobil a převezeni do Furth im Wald. Po mnoha peripetiích se Moravčíkovi podařilo dostat až do studentské rezidence, která vznikla v bývalých kasárnách wehrmachtu na Fürtherstrasse v Norimberku. „Hned naproti naší ubikaci stála budova soudu, kde probíhaly po válce procesy s nacistickými pohlaváři,“ vzpomíná Moravčík ve svém deníku. Po svém příchodu se mu podařilo najít místo u americké černošské jednotky na bývalém letišti luftwaffe ve Furthu. Velikou výhodou, jak sám vzpomínal, byl teplý oběd každý den a možnost osobní hygieny. Většinou totiž uprchlíci trpěli nedostatkem potravin a museli žít v nečistotě.

FRANCIE A ZAČÁTKY V USA

Po obdržení francouzského víza se Moravčík přesunul do Paříže, kde vystupoval pod jménem svého dědečka Jindřicha Becka. Jeho začátky ve francouzské metropoli nebyly jednoduché. Peníze, které si nechal před cestou zašít do kabátu a kalhot, byly za chvíli utraceny a stále se obával možného pronásledování. Velice často proto měnil svou adresu a spal po náhodných známých. Většina jeho korespondence rodině měla uklidňující charakter a je zřejmé, že se snažil utajit své další plány. V jednom z dopisů popisoval svoje těžkosti s vízovou politikou a problém s financováním samotné cesty do Ameriky. Lístek stál téměř 1000 dolarů, což bylo na tehdejší dobu asi 50 000 korun. V nouzi nejvyšší ale dostal finanční výpomoc od přátel z Velké Británie a obdržel pozitivní zprávu od dalšího přítele Jiřího Brumlíka. Tento muž mu vyjednal stipendium přes Masarykův ústav v New Yor-

ku, díky němuž se mohl Moravčík bez problémů letecky přesunout do Spojených států amerických. Jako všichni emigranti strávil několik dní na Ellis Islandu, ale díky schopnému právníkovi se brzy přesunul do města Athens v Ohio, kde nastoupil na University of Economics. „Athens je malé město čítající okolo 9000 obyvatel a asi 2000 studentů. Jiří Brumlík se o mě velice pěkně postaral a zavedl mě za panem Hollandem. Zvláště s ním to bylo radostné shledání, zašli jsme na večeři do luxusní restaurace. Jídla tady mají kvantum a vysoké kvality, ale kuchyně je zde, jako všude ve Státech, příšerná. Celou dobu mi vykládal o své práci. Pracuje jako dekorátor v továrně na křesla a čalouněné zboží. Vydělává krásné peníze přes 100 dolarů týdně a zítra si jde koupit nové auto.“

Podle dochované korespondence je zřejmé, že Ivo Moravčík vcelku rychle zapadl mezi českou emigrantskou populaci, jak v městečku Athens, tak později i ve druhém největším městě Ohia Clevelandu. Tou dobou žilo v této metropoli okolo 60 000 českých emigrantů a většina z nich pracovala v těžkém průmyslu. Mezi ně patřil i pan Rynesh, který pozval Moravčíka na několik dní do svého domu. Mladý student byl ohromen kvalitou života a majetkem tamější dělnické třídy. „Pan Rynesh pracuje jako instalatér v ocelárně, ale vede se mu skutečně výborně. Vlastní sedmipokojový dům, samozřejmě s ústředním topením, elektrickou ledničkou, americkou kuchyní, dvě auta, klavír a harmonium, promítací přístroj a dva fotoaparáty. Rynesh vydělává jako průměrný dělník, ale za tři dny si vydělá na oblek a za půl dne na nové boty. Za rok si vydělá na auto a za 10–15 let na nový dům. Jelikož je šikovný, dotáhl to ve fabrice až na mistra a teď už jen dohlíží na ostatní a po nocích studuje žurnalistiku,“ píše Ivo Moravčík v jednom ze svých dopisů.

KARIÉRA A POMOC STUDENTŮM

Po dokončení bakalářského studia v roce 1950 dostal Ivo Moravčík místo asistenta na Indiana University v Bloomingtonu. Zde získal svůj titul magistra a začal pracovat na titulu Doctor of Philosophy (Ph.D.). V roce 1952 přijal místo analytika ve výzkumném institutu mezilidských vztahů na Yale University v New Havenu v Connecticutu. Jako asistent profesora vystřídal několik působišť, mezi ně patřil například Institute of Technology v Detroitu, Earlham College v Richmondu a nakonec dostal místo na University of Alber-

ta v Edmontonu, v Kanadě. Po několikaleté práci zde získal titul profesora ekonomie a stal se aktivním členem Československé společnosti pro vědy a umění (SVU). V roce 1971 založil edmontonskou pobočku SVU a stal se jejím předsedou. Tuto funkci vykonával až do roku 1995, kdy se místa kvůli pracovnímu vytížení dobrovolně vzdal. V roce 1982 se rozvedl s první manželkou Dorothy Brezinovou, se kterou měl dvě děti, a o tři roky později se oženil s Milicou Hasalovou, dcerou generála Antonína Hasala. Jeho kariéra nezahrnovala pouze akademickou práci na univerzitě a dobrovolnou činnost pro SVU. Díky jazykovým schopnostem se stal také předsedou Kanadské společnosti slavistů, pro kterou publikoval celou řadu odborných článků týkajících se východoevropského modelu hospodářství. Nedocenitelný význam měla i jeho pomoc

Mladí manželé, 50. léta.

československým uprchlíkům po roce 1968. Exulanti potřebovali nutně pomoc, a to jak finanční, tak morální, aby se snáze přizpůsobili novému prostředí. Moravčík je vozil z letiště, poskytoval jim nezbytné zázemí a pomáhal jim shánět práci. V roce 1968 před invazí vojsk Varšavské smlouvy odjel do Československa na sabatickou dovolenou. V Praze se mu podařilo vyjednat stipendium pro celou řadu pedagogů z Vysoké školy ekonomické. Mezi nimi byl například i Karel Dyba (1940), český ekonom a ministr financí za ODS. S nástupem normalizace přehodnotila většina vzdělávacích institutů svou zahraniční politiku a pro Moravčíka bylo čím dál tím

obtížnější organizovat zahraniční stáže pro české pedagogy a studenty. Jeho snaha vzala definitivně za své v roce 1979, kdy mu československé úřady nepovolily vstup do země. „Hospodářský zázrak z první poloviny 70. let zřejmě pohasl, režim opět zapustil napevno své kořeny a jestřábi u moci stále sílí. Celkově jsem pesimista,“ popisuje své pocity v jednom z dopisů sestře Evě Hejčmanové.

NÁPADŮM VSTUP POVOLEN

Jako profesor ekonomie měl Ivo Moravčík v sobě hluboce zakořeněný vztah k četbě a k otevřené diskusi. V jeho domě v Edmontonu se velmi často odehrávaly vzrušené debaty týkající se politiky, ekonomie a kultury. Moravčík k sobě pravidelně zval úzký okruh známých na tzv. gentlemen's ride. Mezi pozvanými nesměly chybět ani významné osobnosti českého exilu, jako byli skladatel Jiří Traxler, Zdeněk Eisenstein, Petr Schubert nebo profesor geologie a esejistka Jiří Krupička. Právě kolem této edmontonské skupinky intelektuálů vzniklo podhoubí pro založení nové pobočky Společnosti pro vědu a umění. Profesor Pavel Jelen vzpomíná na Moravčíka jako na energického člověka, který neměl ve zvyku vést dlouhé debaty o problémech. Podle něj se každá nedokonalost musela řešit promptně a rázně, protože bez energického přístupu by nemohla vzniknout životaschopná organizace. Svou činnost však zahájila pobočka až na podzim 1983. Na ustanovující schůzi se odhlasoval kulturní program, který zahrnoval přednášky, odborné diskuse a autorská čtení. Neocenitelný impulz dostala celá organizace s příchodem Moravčíkovy druhé ženy Milici Hasalové-Moravčíkové. Ta díky své profesi baletky rozšířila repertoár akcí o nejrůznější koncerty a taneční vystoupení. Mezi nejvýznamnější z nich patřil československý reprezentační ples, který si získal věhlas po celém Edmontonu a zaštil ho i tehdejší starosta města Laurence Decore. Dále se pobočka SVU snažila, aby nikdy nebyly zapomenuty oběti holokaustu. V roce 1990 došlo k paralýze činnosti celé Společnosti pro vědu a umění spojené s hromadným exodem mnoha členů zpátky do vlasti. Sám Moravčík byl velice vděčný za to, že se dožil dne, kdy se mohl opět svobodně shledat se svými nejbližšími. Natrvalo se v Čechách už neusadil, ale velice často a rád republiku v pozdějších letech navštěvoval.

JAKUB BRONEC

CO PÍT, PROČ A K ČEMU

Roger Scruton a jeho doporučení, jak přemýšlet o víně

Roger Scruton je, stejně jako André Glucksmann, označován za intelektuála pravico- vých postojů a je pravda, že oba filosofové, politologové a spisovatelé se často angažovali v podobných záležitostech, například v podpoře disidentů a jejich činnosti. Také Scruton se angažoval ve střední Evropě, zejména v Československu, od roku 1979 se s řadou zahraničních kolegů podílel na činnosti tzv. podzemní univerzity, bytových seminářích pro ty, kterým režim nedovolil studovat na vysokých školách, a vždy byl rozhodným odpůrcem totalitarismu.

I on byl v květnu 1968 v Paříži, ale zatímco Glucksmann, tehdy ještě marxista a maoista, se revolty aktivně účastnil, Scruton sledoval řádění studentů, kteří na otázku, čeho chtějí dosáhnout, nebyli kromě marxistických blábolů schopni nic rozumného formulovat, se zděšením, a právě na základě této zkušenosti se stal konzervativcem. V konzervatismu viděl nástroj na obranu západní civilizace proti útokům na její podstatu. „Chtěl jsem věci spíše uchovávat (conserve) než je ničit,“ říká k tomu. Což je – zjednodušeně řečeno – podstata konzervatismu.

Na jejich postojích i dílech je celkem dobře vidět, jak přes všechnu blízkost a sounáležitost mají dva lidé, kterým jde v zásadě o totéž, k dispozici rozdílné nástroje a možnosti dané skutečnostmi, které nemohli ovlivnit. Glucksmann, tak jako mnoho židovských intelektuálů, hledá pevnější půdu pod nohama především ve světě idejí a jeho naděje, poznamenaná zkušeností holokaustu, je lepší svět, zbavený zlého. Scruton, Angličan, který své křesťanství vidí zejména jako humanismus, nachází pevnou půdu v tom, co už existuje, co je v zásadě dobré a co je třeba uchovat a nezničit.

Tím se vůbec nechce říci, že je proto Scruton nějak intelektuálně nebo co do znalostí a orientace na druhém místě, je to jen konstatování toho, že stavba jeho života je jinak konstruována a vyvážena. Napsal hodně knih, o filosofii, politice i prozaické příběhy (jen v českých překladech jich už vyšlo dvanáct), ale vedle velkých filosofů a politologů minulosti

i současnosti jako by u jejich zrodu stál i takový Samuel Johnson, jak ho známe z vyprávění Jamese Boswella, nebo i Dickensův Samuel Pickwick.

Důkazem toho budiž kniha *I Drink Therefore I Am*, kterou pod názvem *Piju, tedy jsem a s podtitulem Filozofův průvodce vínem právě vydalo brněnské nakladatelství Barrister & Principal v překladu Pavly Doležalové. Jak píše autor v úvodu, „není to kniha o tom, jak víno pít, ale jak o něm*

přemýšlet. Obrací se na teisty i ateisty, na křesťany, židy, hinduisty i muslimy, na všechny myslící lidi, v nichž radost z rozjímání úplně neudusila potěšení z věcí tělesných.“ Dozvíme se v ní mnoho užitečných věcí, které se vína a nás týkají, a osvojíme-li si v praxi autorovu zásadu, že kvantita u vína nikdy (nebo jen výjimečně) nesmí překročit kvalitu, pak pochopíme i to, jak

a jaké víno pít a k čemu a proč. A plno dalších věcí, nad kterými stojí zato se zamyslet. Například: „Možná řeknete, že víno je staré jako civilizace sama, já bych raději řekl, že víno rovná se civilizace a rozdíl mezi civilizovanou a necivilizovanou zemí spočívá v tom, zda se tam víno pije, nebo ne.“ A hned vidíme, jak plodná je kombinace znalce a vína a politologa, zejména jedná-li se o Rogera Scrutona.

Naše ukázka je z kapitoly Co k čemu pít a ke slovu se tu dostává jiná, co do výsledků neméně produktivní kombinace vína a filosofie.

Poznámka na závěr: Roger Scruton není, na rozdíl od některých našich čtenářů, vázán předpisy kašrutu, a tak ne všechna vína, která se v textu objevují a doporučují, mají svůj košer ekvivalent. Ale jak bylo výše citováno, kniha je především o tom, jak o víně přemýšlet. Díky tomu, že Izrael podle uvedené definice patří k zemím civilizovaným, lze se přemýšlení s úspěchem věnovat třeba nad v mnohém pozoruhodnými výsledky izraelského vinařství, doplnit je domácí a evropskou nabídkou a také ledacos vymyslet. V takovém případě je dobré vědět, že úprava mevušal, kterou některá košer vína procházejí, má své důvody, ale k přemýšlení takto označená vína nejvhodnější nejsou. jd

Platon. U Platona najdeme ke každému vínu vhodný dialog. Jemný klaret vás provede pohodlným krokem jeho *Ústavou*, zatímco k dialogu *Faidros* bude vhodnější lehké rosé a *Filébos* se nespokojí s ničím jiným než s naprosto suchou manzanillou. *Zákonům* prospěje chrabré burgundské, které dodá kuráž a srdnatost k přeskakování v textu. Naopak až dojde na ušlechtilé *Symposium*, jen s pomocí něčeho lehčího a polosladkého se budete moci aspoň trochu účastnit společenského veselí a připít si s každým řečníkem.

Aristoteles. Čtenáři jeho *Metafyziky* mi budou rozumět, když prohlásím, že jediným myslitelným doprovodem k ní je čistá voda bez přísad. Ke spolykání té nejsušší knihy, co kdy byla napsána, potřebujete hodně tekutin a spartánského sebezapření, abyste boj se slovy dovedli do konce. Než postoupíme k *Prvním analytikám*, hodila by se ke vzpružení zázvorová sušenka. Trošku odlehčení přinese až *Etika Nikomachova* a na tomto místě bych doporučil na oslavu jednu dvě sklenky, protože Aristotelův argument, že k dobrému životu je zapotřebí ctnost, je pro mou koncepci ctnostného pití, kterou v této knize předkládám, životně důležitý. Musím říci, že nejlepší zkušenost s *Etikou Nikomachovou* jsem udělal, když jsem měl po ruce i láhev bílého sauvignonu z Beringerových sklepů v Kalifornii, což je jedno z původních kalifornských vinařství, která byla synonymem pro řemeslný um už před prohibicí a jsou dosud.

Cicero. Nebyl přímo filosof, spíš kus bodrého chlápíka, který na téma mravného života měl dost co říci a jehož vynalézavá schopnost přivolat na sebe nenávisť okolí by nám všem mohla sloužit za příklad. Jeho pečlivě stavěné sentence, nesoucí břímě vysokých myšlenek, jsou jako zhmotnělý prvotřídní klaret a je třeba se do nich pouštět až po večeri, u sklenice vína z Pauillaku, kde měl kdysi vilu básník Ausonius. Všechny své síly by ke stejnému účelu mohlo napřít i nejlepší Ch. Lynch-Bages, ročník 1959, pokud by se ovšem našel někdo dost bohatý, komu by zbyla láhev navíc. Když už mluvíme o Ausoniovi, co takhle stejně výjimečný ročník 1959 z Château Ausone?

Averroes. Ibn Rušd, abychom mu říkali jeho pravým jménem, je další z filosofů, kterým ztrpčovali život remcalové. Měl se provinít tím, že hájil prostý způsob života a ukazoval, že ke královně pravdě se lze dostat cestou důvěřivosti. Tvrdil například, že je nesprávné obyčejným lidem vysvětlovat filosofické důvody víry, když věří i bez filosofických důvodů. Zasejí se jim tak do mysli pochyby, s nimiž si

nebudou umět poradit. Má pravdu, ale jen filosofové to pochopí. Averroes chtěl jít ještě dál – podle něj byste mohli strávit život koukáním na televizi, hraním slaboduchých her, jako je fotbal, a promenádováním se špunty iPodu hrajícího nějakého dýdžeje v uších, a přece byste se nakonec s Bohem nějak dohodli. Jen se musíte pětkrát denně modlit salát a to všecko okolo. V tom už bych ho nenásledoval, ale byl to pěkný pokus a zaslouží si oslavit pořádnou sklenicí rýnského.

Maimonides. Podobně jako Averroes, i Maimonides chtěl sloužit lidstvu a výsledek byl ten, že většinu života strávil ve vyhnanství. Podle zcela rozumné zásady „nejprve Židé“ věnoval své síly velkému dílu Mišna Tóra, což je soubor všech zákonných pravidel a komentářů k nim, které jsou obsaženy v posvátných textech i v tradici anebo z nich vyplývají. Jeho *Průvodce tápajících* je ale adresován nám všem a patří k opravdu útešným filosofickým pracím srovnatelným třeba s Platonovou *Obranou* nebo s Boëthiovou *Útěchou*. Poprvé jsem jej četl v Polsku v roce 1979. V době komunismu vyžadovaly cesty do Polska morální sílu nejvyššího stupně. Občas se stalo, že se na kiosku s nápísem

pivo odklopila okenice, což znamenalo, že je otevřeno, načež se před ním okamžitě vytvořila stopadesátimetrová fronta. Jednou za čas, zcela náhodně a nepředvídatelně, dorazilo do betonových bunkrů, které měly zásobovat proletariát potravinami, pár beden s bídným bulharským vínem. Pokud jste měli západní měnu, mohli jste si stoupnout do fronty u Pewexu, kde si nomenklaturní kádry mohly směniti svá privilegia za zboží a kde se dala koupit i whisky, případně i láhev levného španělského vína. Většinou si ale člověk musel vystačit se státem vyráběnou vodkou, zvláště když jste jeli někam na venkov. Moc naděje na sehnání nějakého vermutu, který by přebil její lékárenskou příchut', nebylo, a většinou jste ji dostali vlažnou a záměrně v takovém množství, aby to znemožnilo jakékoli námitky. „Autority“, což byla vlastně ironie, používaly jedinou strategii – opatřit národu kolektivní kocovinu tak těžkou a úpornou, že ve srovnání s ní byly všechny všední bolesti jako nic. Za těchto okolností po čtyřdenní cestě polskou krajinou představoval jeden den strávený s Maimonidem v ruce, v parku za krakovskými hradbami, hotové požehnání. A štěstěna tomu chtěla, že v restauraci, kam jsem se večer uchýlil, abych si knížku dočetl, měli v zásobě jugoslávský Cabernet Sauvignon. Víno připomínal jen vzdáleně, ale s jeho pomocí jsem pochopil, co je to via negativa, kterou obhajuje Maimonides jako jedinou cestu k poznání Boha a jež do-

sahuje tohoto nejvyššího cíle tím, že naše pojmy zbaví postupně veškeré výpovědní hodnoty, protože se ukáže, že na Nejvyšší bytost neplatí a nedají se použít – vždyť to ani není bytost, jen to není nebytost. Tato via negativa

musí někde začínat, a proč by ne na dně vinné sklenice, v níž se pojmy s výpovědní hodnotou hemží jako mušky octomilky a jen čekají, až je někdo vysloví. I tato bohatá slovní zásoba se rychle vyčerpala a bylo zapotřebí neustále dolévat sklenici, až byl podán důkaz alkoholem a já jsem skrze houstnoucí mlhu zahlédl, že Bůh není nebytost.

Descartes. Jako myslitel, který ještě před Monty Pythony měl poměrně nejvíce co dělat s názvem této knížky, si Descartes zaslouží alespoň trochu uznání. To ovšem nic nemění na faktu,

že – ne sice vlastní vinou, protože to byl člověk plachý – skončil jako ten nejpřeceňovanější filosof v dějinách, proslulý svými argumenty, které začínají z ničeho a nevedou nikam. Uznání si zaslouží leda tak za to, že z „myšlenkového experimentu“ udělal ústřední bod filosofické metody. Zde bych doporučil tmavé hluboké víno od Rhôny, z těch starých možná Châteauneuf du Pape, se sametově hebkým závěrem a s lékořicově-tymiánovou vůní provensálských úbočí. Takové víno by snad vynahradilo hubenost jeho *Meditací* a hned by bylo o čem mluvit.

Spinoza. Spinoza vyšel ze závěrů, které se Descartovi nepodařilo dokázat – zejména že se celý svět skládá ze substancí a atributů neboli modů – a pokusil se doložit, že zaprvé existuje přinejmenším jedna substance, a zadruhé, že je nanejvýš jedna, protože všechno ostatní je „modem“ této substance, tedy takovou nebo onakou vlastností myslí nebo těla (rozlišuje věc myslící a věc

rozprostraněnou, tedy zaujímavější prostor). Nebyla to ovšem tato teorie, kvůli čemu se dostal do sporu s holandskou kalvinistickou mocí, té více vadily jeho pokusy definovat takovou politiku, kde by nejvyšším cílem vlády byla svoboda jedince. Na počest této laskavé a skromné osobnosti by se slušelo posloužit si burgundským nějaké nižší cenové třídy. Musím říci, že když mi bylo naposledy jasné, co Spinoza myslel atributem, bylo to díky sklenici červeného Mercurey z Les Nauges, ročník 1999. Bohužel jsem si to nezapsal hned a nalil jsem si další, takže pak už mi ta myšlenka nadobro utekla.

Berkeley. Když už byste nutně museli do sebe soukat Berkeleyho, zapijte ho nějakou nechutnou léčivou vodou a konec.

Hegel. Můžete, jak chcete, poukazovat na Hegelovy nároky, na jeho špatnou logiku, zálibu v abstraktnostech i tvrdošijnou snahu předělat svět k obrazu svému, skutečností však zůstává, že modernímu světu rozuměl jako nikdo před ním ani po něm. Právě od Hegela máme teorii odcizení, uznání, vzájemnosti, boje a práva, které daly podobu našemu světu, a díky jeho znamenitému podobenství o pánu a rabu, které podává ve *Fenomenologii ducha*, a díky jeho přednáškám o estetice, politice a filosofii náboženství jsme schopni pochopit nejen skryté tužby levicové mysli, ale i nevyvratitelné pravice odpovědi na ně. Zkrátka a dobře Hegela jsem si mezi filosofy vybral za hrdinu a kdykoli si vzpomenu na jeho zásadní obhajobu soukromého vlastnictví jako cesty k poznání vlastního svobodného a jedinečného já, vždycky si musím zajít do vinného sklípku a na místě ověřit, jak to myslel. Ke čtení pasáže o pánu a otrokovi jsem nedávno popíjel Chianti Classico z proslulého vinařství sídlícího ve Vignamaggio, kde se narodila Leonardova Mona Lisa a kde z hroznů Sangiovese čerpajících z jílovité půdy vzniká bohatá esence barvy černých třešní, tedy to víno, které kdysi v roce 1404 dostalo jméno „Chianti“. Dokonale doplnilo onen argument v dra-

matické podobě, takže závěr – že nadvládu lze povznést na úroveň pokojného sdílení mravního zákona – působil zcela přirozeně, ne-li docela logicky.

Husserl. K Russellovi ten největší protipól. Stejně jako on se i Husserl na počátku své filosofické dráhy pokusil najít smysl matematiky, a vzešel z toho nesmysl. Vymyslel vědu – nebo pavědu – zvanou fenomenologie vycházející z přesvědčení, že to je cesta, jak lze izolovat, co je podstatného v obsazích

naší mysli, a to tak, že hmotný svět „uzávorkoval“. Ty haldy popsaného papíru, kterých k tomu bylo potřeba, měly Husserla varovat, že popisuje holé nic. Ale ne, on jen vymyslel „križi evropských věd“, aby to vysvětlil. Husserl sám byl ta krize, protože sebe sama nikdy nepoznal (na jeho obsesivní sebezkoumání doplátilo v první řadě poznání sebe sama). Člověk potřebuje pořádnou motivaci, aby se takovou križí prokousal a nenechal se zmást. Doporučuji tři štamprlata slivovice z Husserlovy rodné Moravy, jednu na kuráž, druhou na zapití jeho žargonu a tou třetí vykropit ty stránky.

Heidegger. Jakým pitím učinit zadost filosofovi, který nám sdělil, že „nicota nicuje“ – přiložit si ke rtům prázdnou sklenici a představovat si, jak se v nás rozlévá nic a nicuje a nicuje a nicuje pořád dolů. To by jistě byl zážitek, který by vychutnal jen skutečný znalec.

Patočka. Sokrata a Boéthia zabili, Averroa a Maimonida poslali do vyhnanství, ale za našich časů filosofové vyvážnou se zdravou kůží; takový

Sartre nebo Heidegger se pohybovali na hraně skutečně zločinného smýšlení, a přece neutrpěli sebemenší osobní újmu. Moderní filozofie však má i jednoho mučedníka, a tím je Jan Patočka, první mluvčí československé Charty 77, který v témže roce zemřel po policejním výslechu. Jako Husserlův žák byl poznamenán stejným neplodným žargonem jako jeho učitel, ale tehdejší skutečnost Patočkovi pomohla. Když totiž po něm mladí lidé chtěli vysvětlení útrap, kterými procházela jejich země, připravoval si pro ně moudré a laskavé „podzemní“ přednášky o péči o duši. Ty bychom měli zapít českým vínem, stejně jako jsem to často dělal po svých přednáškách já, když jsem se (až do svého zatčení roku 1985) snažil kráčet ve stopách tohoto velkého člověka. Říkám českým vínem, i když tehdy jako dnes skutečná vína v současné České republice pocházejí z Moravy. [...]

Možná vás napadne otázka, jak to vypadá dnes, když už Československo neexistuje a české země jsou součástí globalizovaného hospodářství. Odpovědí je systém železnic z dob Rakouska-Uherska, který dokazuje, že ta země žádnou součástí globalizovaného hospodářství není. Fantastickými zaprášenými vláčky můžete ve stavu ještě nesitelného nepohodlí kodrcat od vesnice k vesnici a vyjde vám to přibližně nastejno, jako kdybyste zůstali doma. Za celodenní cestování s přisedáním křížem krážem zaplatíte sotva deset liber. A jak se vláček se skřípáním starého škuneru kymácí lesy a soutěskami, po březích řek a podél záhumenků, klidně můžete popíjet něco z místních produktů s hřejivým vědomím, že podporováním soukromého vinařství pomáháte rozbít kolektivizované zemědělství jako jednu z ekologicky nejzhooubnějších stránek komunistického dědictví. Všude se objevují drobní zemědělci, starají se o kousky erodovaných luk, vysazují vinice, stromy a keře, obnovují do skály vytesané sklípky a opuštěné domky, zkrátka spravují, co se pokazilo. A jak tak koukáte z okna, přes které pro špinu skoro není vidět, popíjíte svaťovněcké a snažíte se pochopit nesnadný Patočkův pojem „solidarity otřesených“, zjistíte, že utrpení a obět někdy nesou plody.

KONOPI JE KOŠER

O využívání cannabisu k léčebným účelům v Izraeli

Zmínky o léčivých účincích konopí sahají daleko do minulosti, tímto způsobem se rostlina používala zejména na územích Číny, Indie, starověkého Egypta či Řecka a cannabis patřil do lékářova kufříku i v moderní historii. Zlom nastal v roce 1932 v souvislosti s prohibicí v Americe, kdy konopí začalo být zakazováno a demonizováno a vžila se pro ně řada lidových, spíše pejorativních označení (marihuana, ganja, tráva, mary jane atp.). Teprve v posledních letech dochází v důsledku liberalizace, ale rovněž i nových vědeckých výzkumů k jeho znovobjevení a postupné legalizaci.

Izrael je v oblasti léčebného konopí v porovnání s Českou republikou o hodně napřed, ale skutečným zdrojem inspirace jsou Spojené státy americké, zejména státy Colorado a Kalifornie. Regulace konopí je v USA v kompetenci jednotlivých států. Těch, které legalizovaly cannabis pro léčebné účely či dospěly k jeho plné legalizaci, přibývá. V současné době má 23 států konopný léčebný program, registrováno je přibližně 1,15 milionu pacientů.

101 CANNABIS

Někteří z odpůrců využití konopí pro léčebné účely se často odvolávají na nedostatek vědeckých studií, nemají však tak docela pravdu. Na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě se využití konopí věnuje více než 50 let prof. Rafael Mechoulam, původem z Bulharska. Spolu se svými spolupracovníky v 60. letech objevil tzv. kanabidiol (CBD), látku, která je obsažena v rostlině a má zásadní účinky při léčbě některých onemocnění. Následně se jim podařilo izolovat THC (*tetrahydrocannabinol*) a dokázat, že tato látka dokáže aktivovat receptory v lidském mozku, které chrání před symptomy a obtížemi, jako je například nevolnost při chemoterapii nebo bolesti při degenerativních onemocněních. Jedním z blízkých spolupracovníků prof. Mechoulama v Jeruzalémě je držitel řady vědeckých ocenění Dr. Lumír Hanuš, původem z Olomouce. Ten konopí označil za jedno z nejbezpečnějších známých léčiv.

Na konferenci 101 Cannabis, která se počátkem prosince konala v Tel Avivu,

vystoupila mj. dr. Deborah Malkaová z Kalifornie, která se začala této problematice věnovat před 20 lety, kdy bylo konopí v Kalifornii legalizováno pro léčebné účely. V současné době také přednáší a předává své zkušenosti dalším lékařům. Ve své přednášce zmínila, že mnozí lékaři mají problém s tím, že se účinek konopí u různých pacientů liší. Je tedy naprosto zásadní s pacienty pracovat a dávkování, druh a způsob podání přizpůsobovat. Některé kliniky provádějí laboratorní testování svých produktů s cílem standardizace léčiva; je-li však pacient odkázán na své pěstitelské schopnosti či omezené možnosti, může se obsah jednotlivých látek v rostlině a logicky také jejich efekt lišit. Konopí se v zásadě dělí na dva druhy – indika a sativa. Obecně lze říci, že indika utlumují a sativa povzbuzují. V souvislosti s objevem CBD a dalších kanabinoidů, šlechtění jednotlivých druhů a vytváření hybridů nabízí konopí velké množství variant na nejrůznější problémy. Výběr toho správného druhu však vyžaduje konzultaci s odborníkem. Všeobecně jsou prokázány léčebné účinky v případě bolesti, nespavosti, migrény, nevolnosti nebo nechutenství. Existují i případy, kdy má konopí vliv na léčbu některých druhů rakoviny a zpomaluje tvorbu rakovinových buněk. Konopí se používá při posttraumatické stresové poruše, epilepsii či Crohnově chorobě. Významnou roli hraje také v oblasti paliativní péče.

SOUHLASÍ I RABÍNÍ

Konopí je možné pro léčebné účely používat šesti způsoby – povrchově, sublinguálně, kouřením, vaporizací (inhalací), požitím v upraveném či v syrovém stavu. Každý z těchto způsobů má své přednosti i úskalí. Lékaři i pacienti se shodují, že kouření je nejefektivnější a nejrychlejší variantou, ale má negativní dopad na plíce. Tomu se snaží předejít vaporizace. V případě nespavosti se doporučuje pít konopí ve formě koláčků či čokolády či použít

konopnou náplast. Masti z cannabisu působí jak na povrchové kožní problémy, tak do hloubky při svalových onemocněních a bolestech. Při požití v syrovém stavu se využívají listy rostlin, které by se jinak vyhodily. Obsah účinných látek v listech je nižší, přesto mají léčebný efekt. Samy o sobě však listy údajně nejsou moc chutné. Doporučuje se tedy čerstvý zeleninový džus, do kterého se přidají.

Přes vědecké výsledky a případové studie se většinová lékařská obec a farmaceutický průmysl konopí stále brání a převládá potřeba jeho užití regulovat. V různých zemích, kde je užití pro lékařské účely legální, existují různé modely regulace a distribuce. V Izraeli je 8 licencovaných pěstitelů, 600 registrovaných konopných patentů a 22 000 pacientů s licenci pro užívání. Získání této licence upravuje tzv. procedura 106, ta stanovuje postup a různé lhůty na základě závažnosti onemocnění. Na základě diagnózy dle seznamu závažných onemocnění má pacient nárok na licenci pro užití konopí. Např. v případě onemocnění rakovinou získá pacient licenci do 48 hodin. U gastrologických či neurologických onemocnění se lhůty pohybují v rozmezí od 3 do 12 měsíců a jsou podmíněny vyčerpáním jiných způsobů léčby. O licenci, kterou

Cannabis sativa je nejrozšířenějším druhem konopí.

je nutno po čase obnovit, žádá za pacienta ošetřující lékař – specialista. Pacient pak má možnost kontaktovat jednu z autorizovaných klinik, např. Tikun Olam, Breath of Life či Better, jejichž odborný personál zajišťuje asistenci při výběru vhodného léčiva a případné úpravy dávkování.

Existují rovněž různé způsoby distribuce – osobně ve specializované lékárně či dovážkou na místo bydliště. V současné době v Izraeli převládají tendence k větší liberalizaci, která by měla urychlit čekací lhůty na licence, umožnit předepisování konopí také i obvodními lékaři a distribuci konopných léčiv prostřednictvím běžných lékáren. Je zajímavé, že s užitím konopí pro léčebné účely souhlasí i rabínské autority: v takovém případě je označily za košer a v závažných případech povolily jeho užívání i během šabatu.

PAVLÍNA SCHULTZ

PRŮZKUMNICE SVĚTADÍLU

Před 120 lety se narodila Anna Freudová

V prosinci 2015 jsme si připomněli 120 let od narození Anny Freudové (3. 12. 1895 ve Vídni), zakladatelky dětské psychoanalýzy a velkorysé a praktické strážkyně odkazu svého otce.

Anna byla nejmladší z šesti dětí manžela Sigmunda a Marthy a od malička byla „problematická“: propadala depresím, špatně jedla a často se hádala se svou o 2,5 roku starší sestrou Sofií. Ale byla neobyčejně nadaná – lehce se učila jazyky (kromě angličtiny i italsky, francouzsky a hebrejsky), psala básně, ze všech Freudových potomků měla k otci nejbližší. Od mládí se zajímala o jeho práci, už jako patnáctiletá sedávala na středních

Anna Freudová v roce 1928.

schůzkách Psychoanalytické společnosti, jež se konaly ve Freudově bytě. Po absolvování dívčího vídeňského lycea (1912) se vydala sama do Anglie, aby se zdokonalila v jazyce. Když vypukla válka, musela se jako „nepřátelský cizinec“ vrátit domů. O budoucnosti neměla jasno, tak se stala učitelkou ve stejném lyceu, které sama navštěvovala. Někdy mezi lety 1918–1922 ji otec podrobil psychoanalýze a nasměroval ji tak k jejímu budoucímu profesnímu zaměření. Roku 1920 se společně s otcem vydali na mezinárodní psychoanalytický kongres do Haagu a od roku 1923 už začala přijímat první dětské pacienty. O tom, jak byla úspěšná, svědčí, že o dva roky později vyučovala na semináři Vídeňského psychoanalytického institutu a zanedlouho poté vydala první publikaci, v níž shromáždila své přednášky a nazvala ji *Úvod do techniky dětské analýzy*.

Toto období patřilo k nejšťastnějším v jejím životě; později o něm řekne: „Tehdy ve Vídni byli všichni tak nadšení a plní energie: bylo to, jako by se zkoumal celý světadíl a my byli průzkumníci...“

VLASTNÍ KONTINENT

Nikdy se nevdala, neměla děti. Středem jejího života byl otec a práce. Otce obdivovala, pomáhala mu, byla jeho sekretářkou –

a když roku 1923 onemocněl rakovinou horního patra, byla první, komu se svěřil. Doprovázela ho při léčebném pobytu v Berlíně a stala se členkou „tajného výboru“, jenž měl na starosti bránit Freudovo učení před útoky. Přitom rozvíjela svou vlastní praxi, organizovala konference, v letech 1927–1934 vedla Mezinárodní psychoanalytické sdružení a roku 1935 se stala ředitelkou Psychoanalytického výcvikového institutu ve Vídni. V knize *Ego a mechanismus obrany* (1936) detailně rozpracovala původní tezi svého otce o obranných mechanismech, jakými lidské ego reaguje na nepohodlné nebo nepřátelské podněty.

Její kontinentem byla dětská psychika, již se tehdy nikdo hlouběji nevěnoval. Freudová byla první, kdo si uvědomil, jaký význam mají například dětské hry, co všechno v nich děti vyjadřují, jak odhalují svůj vnitřní svět, jak jim lze pomoci zvládat úzkosti a jak vést terapii. Roku 1937 dostala možnost, jak zkombinovat odborný zájem s péčí o chudé vídeňské

Burlinghamová, již poznala v Anglii, tuto školu řídily. Vedly malé svěřence k tomu, aby si samostatně volili, co budou jíst nebo jak si budou hrát.

Jakmile Rakousko ovládli nacisté, ocitli se Freudovi v ohrožení. Starý, nemocný pán zpočátku nechtěl emigrovat, ale když u nich gestapo provedlo domovní prohlídku, Annu si zavolalo k výslechu a zabavilo byt a ordinaci v Berggasse, svolil. Tomu, aby Freud s rodinou mohl vycestovat, napomohl i zájem politických osobností a odborné veřejnosti v Británii a USA, pomoc princezny Marie Bonapartové a Annina praktičnost a vytrvalost, s níž vyřizovala potřebné dokumenty. Gestapo si (kromě astronomické sumy jako daně z vystěhování) vyžádalo před odjezdem od Freuda „dobrozdání“, že s ním zacházel slušně. Freud k němu přidal doušku: „Gestapo mohu každému vřele doporučit.“

ŽIVOT S DĚTMI

V Londýně Freud strávil poslední rok života, zemřel 23. září 1939. Po jeho smrti se Anna vrhla znovu do práce: přednášela o dětské psychologii, ale hlavně: v poklidné čtvrti Hampstead založila domovy pro sirotky či děti, o které se rodiče (či rodič, většinou osamělá matka) nemohli starat, Hampstead War Nurseries. Praktickou péči spojovala s analýzou a snahou pomoci tím, že se dítě naučí rozpoznávat a zvládat obtížné pocity. Své teorie předávala kolegům,

AF s otcem v Haagu, 1920. Snímky na této straně jsou z archivu Muzea Sigmunda Freuda ve Vídni.

děti, jimž se v rámci dobročinných akcí věnovala. Američanka Edith Jacksonová založila ve městě školku pro děti nemajetných a Anna a její kolegyně Dorothy

lékařkám a ošetřovatelkám, a pokud to šlo, také samotným matkám. Poznatky z domovů shrnula v knize *Děti bez rodičů*. Po válce založila vlastní Hampstead

Child Therapy Clinic, kde léčila a současně vedla výcvik studentů.

Její někdejší žačka Lydie Tischlerová na ni vzpomíná takto: „Dokázala výtečně skloubit praxi a teorii, péči o děti bez rodičů s výzkumem jejich chování. Nebyla moc přístupná, ale jako učitelka byla výborná. Nevedla nás přímo, ale každou středu bylo takové sezení, tomu předsedala, a studenti mluvili o klinických problémech. Všechno poslouchala, pak ze všeho materiálu vybrala důležitý bod, v jedné větě shrnula celou patologii léčeného dítěte a komentovala, jestli byl přístup správný, nebo zdali by se k dítěti dalo dostat jinak. Nebylo opravdu nic důležitého, co by o dětské psychoanalýze nevěděla“ (Rch 8/2010).

Roku 1965 vydala dodnes uznávanou práci *Normalita a patologie v dětství*, v níž shrnula profesionální poznatky o dětské analýze a možnostech léčby duševních potíží a nemocí v tomto období. Pravidelně létala přednášet na univerzity do Spojených států a stále pokračovala ve své praxi: zabývala se dětmi ze sociálně znevýhodněných rodin, citově deprivovanými dětmi, dětmi s opožděným vývojem. Získala řadu cen a čestných doktorátů (mj. z Harvardu a z Vídeňské univerzity), královna Alžběta II. jí předala Řád britského impéria, roku 1968 začaly vycházet její sebrané spisy.

Kromě své odborné práce A. Freudová vrchovatou měrou dostala též předsevzetí uchovat památku na svého otce: především dohlédla na překlad Freudových spisů do angličtiny a díky jejím organizačním schopnostem mohou obyvatelé a návštěvníci Vídně a Londýna navštívit dvě slavné freudovské adresy, Berggasse 19 a Maresfield Gardens 20. V původním rodinném bytě v prvním poschodí neorenesančního činžovního domu postaveného na sklonku 19. století naleznete pokoj s původním vybavením, kde se scházeli členové psychoanalytické společnosti a Freudovu knihovnu; většina nábytku včetně slavné pohovky a uměleckých sbírek však byla převezena do londýnského domu. Obě místa jsou nejen památníky významného učence, ale dodnes i centry, kde se konají odborná sympozia, přednášky a výstavy.

Anna Freudová zemřela 9. října 1982. Svůj život skromně charakterizovala takto: „Asi bych byla špatným námětem pro životopis, na to v něm není dost ‚akce‘. Všechno by se dalo říct krátce – strávila život s dětmi.“

ALICE MARXOVÁ

STALO SE PŘED 510 LETY

O českobudějovické komunitě ve středověku

Středověká židovská komunita existovala v královském městě Budějovicích mezi lety 1341–1505. Čilým hospodářským ruchem poskytovalo město ve středověku Židům dostatečné příležitosti k obživě. V první polovině 14. století patřily Budějovice jen k několika lokalitám na jihu Čech, kde byl Židům povolen pobyt. Vývoj prosperující komunity byl násilně přerušeno vykonstruovaným obviněním.

Příchod do královského města Budějovic, latinským názvem *Budywois*, povolil prvním dvěma židovským rodinám roku 1341 Jan Lucemburský. Počátečních deset let byli Židé osvobozeni od placení všech berní a dávek a v pozdějších letech byly použity na opravu městských hradeb. Karel IV. zvýšil privilegiem z roku 1364 počet židovských rodin ve městě na tři.

Židé sídlili od počátku v Židovské ulici (*vicus Judaeorum*) na území dnešní ulice U Černé věže. Na konci 14. století jim patřila synagoga a tři domy. V předhusitské době je v Budějovicích jmenovitě doloženo 14 Židů.

Vrcholné období rozvoje budějovické židovské obce nastalo ve druhé polovině 15. století. V severní části Židovské ulice se nacházelo v židovském vlastnictví jedenáct domů. V každém z nich zřejmě žilo několik spřízněných rodin, takže celkem lze přibližně odhadovat kolem sta Židů. Osídlení zasahovalo až do přilehlé Hradební ulice. Část hradebního parkánu v její blízkosti sloužila k pohřbívání židovských obyvatel až do konce 15. století, kdy byl zřízen nový hřbitov, situovaný na levém břehu řeky Malše před Rožnovskou branou. Gotická synagoga byla postavena na půdorysu mírného obdélníka a její stěny byly opatřeny výmalbou s motivy růže a šestipé hvězdy a hebrejskými nápisy.

Vzájemné vztahy mezi budějovickými Židy a místními měšťany byly dlouhou dobu bez problémů, avšak koncem 15. století nevráživost měšťanů vzrůstala. V 80. letech 15. století vznikl v Židovské

ulici požár a Židé byli nařčeni z úmyslného zháření. V roce 1503 probíhalo vyšetřování krádeže relikviáře sv. Markéty z kláštera ve Zlaté Koruně a budějovický Israel Uher byl obviněn, že vzal předmět do zástavy. V létě roku 1505 bylo vzneseno nejzávažnější obvinění, že jsou českobudějovičtí Židé zapleteni do vraždy křesťanského chlapce z Pleissingu v dolnorakouském hrabství Hardeggu. Židé se o vyšetřování dozvěděli a ze strachu opustili město, což bylo konšely považováno za přiznání viny. Vladislav Jagellonský nečekal na nestranné vyšetření celé záležitosti a pod vlivem městských vyslanců se 20. listopadu vyslovil pro potrestání Židů upálením. Ještě téhož dne následoval další králův list, v němž žádal měšťany o vydání židovského zabaveného soudku s penězi a klenoty.

Přestože nikdo nepřiznal účast na zabiti chlapce, bylo sedm Židů 12. prosince upáleno na pozemku nového židovského hřbitova před Rožnovskou branou. Dalších třináct Židů bylo odsouzeno k trestu smrti utopením a verdikt byl vykonán pravděpodobně v noci z 29. na 30. prosince. Memorbuch Chevra kadiša v Krakově uvádí, že počet jmen zavražděných jde do dvou stovek.

Historická veduta Českých Budějovic.

Dne 16. března 1506 vydal Vladislav Budějovickým právo vypovědět Židy z města. Dvacet tři dětí bylo odňato matkám a pokřtěno, mnoho Židů se při kvapném odchodu z města utopilo v řece. Zavraždění budějovičtí Židé byli každoročně v den smrti vzpomínáni modlitbou ve Staronové synagoze v Praze.

Tragický osud budějovických Židů patřil k nejkruťším protizidovským zásahům v pozdním středověku v českých zemích. Většina vyhnaných Židů našla útočiště v Praze, někteří odešli do Krakova. Majetek budějovických Židů propadl komoře a král jej věnoval městu. Synagoga byla přeměněna na katolickou kapli sv. Markéty, na začátku 20. století zbořena. Hebrejské knihy byly zničeny a rozřezané listy se používaly jako obaly městských knih.

IVA STEINOVÁ

ŘEŠENÍ NENÍ NA DOHLED

Šlomo Avineri bilancuje dvacet let od Osla II

Následující text vyšel 2. října 2015 v deníku *Haarec* u příležitosti dvacátého výročí posledních jednání spojených s dohodami v Oslu z roku 1993 (*Oslu II*, zvané též *dohody z Taby*) na podzim 1995. Politolog a historik, profesor ŠLOMO AVINERI popsal neradostnou bilanci uplynulého dvacetiletí. Přetiskujeme první část jeho komentáře v mírně kráceném znění.

Dvacet let po dohodách v Oslu nastal čas, abychom se ptali, proč tyto dohody nepřinesly historický kompromis, jež si od nich slibovali lidé, kteří je podporovali jako počátek historického smíření mezi židovským a palestinským národem.

Existuje pro to řada důvodů: vzájemná nedůvěra mezi oběma národy, vnitřní tlaky odmítačů na obou stranách, opakované úskoky Jásira Arafata, vražda premiéra Jicchaka Rabina, volební vítězství Likudu v izraelských volbách, palestinský terorismus, pokračování výstavby izraelských osad na územích, krvavý rozkol mezi Fatahem a Hamásem, američtí prezidenti, kteří toho dělali příliš málo (George W. Bush), nebo příliš mnoho, ale špatně (Barack Obama), politická slabost Mahmúda Abbáse, vlády Benjamina Netanjahua, které dělaly vše pro to, aby účinným dohodám zabránily. Ale nejpodstatnější důvod tkví v tom, jak odlišně obě strany konflikt vnímají.

DVA NÁRODY, DVA POSTOJE

Většina Izraelců bere konflikt jako boj mezi dvěma národními hnutími: židovským národním hnutím – sionismem – a palestinským národním hnutím, které je součástí širšího arabského národního hnutí. Vnitřní logika takového názoru vede k principu, jenž je nazýván dvoustátním řešením. I když se mu izraelské pravicové křídlo snažilo léta vyhýbat, nakonec ho – ač nerad – Netanjahu přijal a nyní představuje oficiální vládní politickou linii.

Vtip je v tom, že ti Izraelci, kteří vnímají konflikt v rámci boje mezi dvěma národními hnutími, předpokládají, že ho tak bere i druhá strana. A domnívají se, že pokud jednání selhávají, stačí navrhnout jedné či druhé straně další ústupky a doufat, že už konečně dohody dosáhneme.

Bohužel je to jen iluze. Základní palestinský postoj, který není vždy explicitně vyjádřený, se naprosto liší a lze ho snad-

no vysledovat v mnoha palestinských prohlášeních. Podle palestinského názoru se nejedná o konflikt mezi dvěma národními hnutími, ale o spor mezi jedním národním hnutím (Palestinci) a koloniální a imperialistickou entitou (Izraelem). Podle tohoto názoru Izrael skončí, jako skončily všechny koloniální úkazy – zanikne a zmizí. Navíc se Palestinci domnívají, že Židé nejsou národ, ale náboženská komunita, a z toho důvodu nejsou národem s právem na národní sebeurčení.

Podle tohoto názoru Palestinci vnímají celý Izrael – nejen Západní břeh a Gazu – jako analogii s Alžírskem: jako arabskou zemi, z které byli nakonec cizí kolonialisté vyhnáni. Proto byste Izrael – a to ani v hranicích před rokem 1967 – marně hledali v palestinských učebnicích a proto Palestinci trvají na tom, že se nikdy ne-

Za dohody v Oslu byla v roce 1994 Jicchaku Rabinovi, Šimonu Peresovi a Jásiru Arafatovi udělena Nobelova cena míru. Foto archiv.

vzdají nároku na právo návratu uprchlíků z roku 1948 a jejich potomků do Izraele.

Z téhož důvodu Palestinci tak úporně odmítají – od Abbáse po Saibu Irikáta – přijmout jakýmkoli způsobem Izrael jako židovský národní stát.

Propast mezi izraelským a palestinským vnímáním je zřejmá v diplomatickém jazyce obou stran, ve zmínkách o dvoustátním řešení. Izraelská verze hovoří o „dvou státech pro dva národy“. Palestinská verze se zmiňuje jen o „dvoustátním řešení“, nikdy o „dvou státech pro dva národy“. Je to jasné: pokud nejsou Židé národ, nemají nárok na stát.

Proto také Palestinci nelitují toho, že roku 1947 odmítli plán na rozdělení, jež navrhla Organizace spojených národů. Pokud vím – a rád bych se mýlil –, doposud se nevedla žádná seriózní palestinská debata o odmítnutí rozdělení. Existuje ne-

spočet diskusí a publikací o vojenské porážce roku 1948, kdy se Arabové pokusili zabránit zřízení Izraele, ale ani jeden palestinský vůdce nebo myslitel otevřeně nepřiznal, že rozhodnutí odmítnout plán na rozdělení a zahájit válku bylo politicky či morálně špatné, a že kdyby Palestinci toto rozdělení přijali, 15. května 1948 by v jedné části mandátní Palestiny vznikl palestinský arabský stát a neexistovali by žádní uprchlíci a nebyla by žádná nakba.

BEZ ILUZÍ

Nejedná se jen o historický narativ: tento výklad má stále politické důsledky. Pokud je Izrael pouze imperialistická entita, proč by se mělo usilovat o mírovou dohodu, založenou na kompromisu?

Většina Izraelců, kteří si myslí, že tento konflikt je územním sporem mezi dvěma národními hnutími, má sklon věřit, že územní dohoda, spojená tím či oním způsobem se Zelenou linií z doby před rokem 1967, představuje cestu, jak případně dosáhnout řešení konfliktu.

Jenže palestinské chování za Arafata roku 2000 v Camp Davidu i během jednání mezi Abbásem a bývalým premiérem Olmertem naznačuje, že problém tkví mnohem hlouběji.

Když Abbás opakovaně trvá na tom, že jeho hnutí se nemůže vzdát nároku na právo návratu, neboť je to „individuální právo“ náležící každému

palestinskému uprchlíkovi a jeho potomkům, lze z toho soudit, že i kdyby se dosáhlo dohody o územních bodech a i kdyby ze Západního břehu byli evakuováni všichni osadníci, konflikt bude stejně pokračovat a hnisat. Proto Abbás odmítá následovat příklad egyptského prezidenta Sadata a nechce pronést řeč v Knesetu na znamení usmíření – to by znamenalo, že přijímá izraelskou legitimitu.

Jsem si velmi dobře vědom toho, že pro umírněnou izraelskou veřejnost – tu, která uznává palestinské právo na sebeurčení, nesouhlasí s židovským osídlením území a podporuje dvoustátní řešení – je složitě vstřebat skutečnost, že Palestinci zásadně nepřijímají právo Izraele na existenci. Tuhle nepohodlnou pravdu nelze popřít. Nicméně by neměla vést k zoufalství nebo přijetí statu quo, protože „nemůžeme nic dělat“.

(Připravila am)

IZRAEL: Do roku klidu, ale...

Izrael vstupuje do roku 2016, jenž neslibuje ani převratné, ani zvlášť emoční události. Ale nesudíme předčasně. V lednu 2011 také nikdo nečekal nástup „arabského jara“, i když už bylo na cestě (17. prosince 2010 se upálil tuniský zelinář Muhammad Buazízi, načež protesty začaly), a s ním i chaos, který pak přineslo. Pět let poté však Izrael vyčnívá v rámci Blízkého východu víc než dříve – jako jediná země oblasti, která si nejen ušetřila chaos a jeho dopady, ale navíc ještě prosperuje.

Jinými slovy: všechny problémy, kterými Izrael žije (počínaje jadernou dohodou velmocí s Íránem až po poslední vlnu palestinského násilí), nepůsobí v širším kontextu až tak tragicky. K tomu se pojí fakt, že prezidentské volby v USA – a následná změna v Bílém domě – přijdou až koncem roku. Do té doby zůstane Obamova Amerika stažena mocensky, politicky i diplomaticky.

Zřejmě i proto premiér Netanjahu označil své poslední setkání s prezidentem Obamou za „jedno z nejlepších, jaké s ním zažil“. Rozuměj: Obama ho k ničemu netlačil (třeba ke zmrazení výstavby osad) a s ničím se mu nevnucoval. Suma sumárum: letos žádné oficiální jednání Izraele s Palestinci nebude. Jak píše *The Jerusalem Post*, ve svém prohlášení to přiznal sám Bílý dům.

Izrael si prostě v posledních letech navykl, že o sobě rozhoduje sám, bez velkého ohledu na postoje spojenců (USA, EU), a že z toho navíc profituje. I když se logicky vnučuje otázka, jestli je to pouze osobní taktika premiéra Netanjahua, nebo dlouhodobá strategie židovského státu. A je-li to skutečně strategie, tak na jak dlouho zůstane úspěšná a bude přinášet více plusů než minusů.

PROČ NE KRYM A KAŠMÍR?

Právě do této atmosféry přišel v polovině listopadu další rozkol mezi Izraelem a Evropskou unií. O rozhodnutí Evropské komise označovat zboží z osad na teritoriích (územích podle Izraele sporných a podle Palestinců okupovaných) jinou nálepkou než „Made in Israel“ přinesl obšírnou informaci už prosincový *Rch*. Ale tím tento příběh nekončí, takže se podívejme na následné reakce Izraele.

Řekněme rovnou, že tyto reakce odrážely očekávání. Kdyby se EU plošně rozhodla odlišovat zboží ze všech sporných,

okupovaných či anektovaných území na světě, mělo by to tvrdou, leč férovou logiku. Pak by se na označení zboží musela projevit i tato fakta: Že Krym není ruský, ale Ruskem anektovaný. Že Severní Kypr není turecký, ale Tureckem okupovaný. Že Západní Sahara není částí Maroka, ale je jím anektovaná. Že Indie považuje za „okupovaný Kašmír“ jeho část spravovanou Pákistánem, zatímco Pákistán považuje za „okupovaný Kašmír“ jeho část spravovanou Indií. A tak dále, třeba až

IRELAND-PALESTINE SOLIDARITY CAMPAIGN - www.ipsc.ie

Švédsko v zaujatosti vede, ale Irové nezůstávají moc pozadu. Foto archiv.

k Čínou okupovanému Tibetu. Jenže Evropská unie prosazuje tuto přísnost pouze vůči Izraeli. A z toho se odvíjejí izraelské argumenty o diskriminačním, ba antisemitském charakteru tohoto kroku.

Právě tím argumentuje Moše Kantor, prezident Evropského židovského kongresu, v článku pro *Wall Street Journal*. Píše, že EU takto netrestá žádný jiný stát a naopak sama ze sporných území profituje – třeba v Západní Sahaře. Předloni EU uzavřela smlouvu s Marokem, která jí umožňuje rybolov ve vodách Marokem obsazeného západosaharského území. Či na Severním Kypru, kde EU navzdory turecké okupaci financuje různé projekty.

Z toho plyne, že za tento krok přichází odvěta. Ta ale není plošná. Plošně utrpí diplomatické škody jen Evropská unie jako organizace. Premiér Netanjahu přikázal ministerstvu zahraničí, aby utlumilo kontakty s institucemi EU v oblasti jednání o mírovém procesu

mezi Izraelem a Palestinci. Tento krok odráží jeho logiku: EU se projevila jako zaujatá proti Izraeli, ne jako nestranná, tudíž nemůže fungovat jako nestranný prostředník při jednání o mírové dohodě.

Ale mezi členskými státy EU Izrael rozlišuje, píše Itamar Eichner v *Jediot achronot*. Hlavním cílem diplomatických odvet je 16 států, jež nálepkování prosadily – Británie, Francie, Španělsko, Itálie, Portugalsko, Malta, Irsko, Holandsko, Belgie, Lucembursko, Rakousko, Dánsko, Švédsko, Finsko, Chorvatsko a Slovinsko. Přitom státy jako Itálie a Nizozemsko prý velké problémy mít nebudou, neboť jinak mají s Izraelem dobré vztahy. Jestli si Izrael na někom „smlsne“, tak prý na Švédsku a Irsku.

SVĚT PODLE PANÍ WALLSTRÖMOVÉ

Speciálně na Švédsko má Izrael zvláštní pífkou a není divu. Švédsko už předloni uznalo palestinský stát, aniž by čekalo na výsledek jednání, čímž jen posílilo palestinskou představu, že vyjednávání i ústupky jsou zbytečné. Nyní, po džihádistském vraždění v Paříži, švédská ministryně zahraničí Margot Wallströmová prohlásila: „Abychom čelili radikali-

zaci, musíme sledovat situaci na Blízkém východě, kterou v neposlední řadě Palestinci považují za beznadějnou – a buď ji akceptují, nebo se uchylují k násilí.“

To už bylo moc. Spojovat evropských džihádistů (včetně domácích evropských), který oni sami zdůvodnili situaci v Sýrii, s Palestinci a jejich údajnou beznadějí, je něco víc než tradiční chuče. Servítky si proto nebral ani Ja'ir Lapid, lídr strany Ješ atid, ve své odpovědi (vyšla ve švédském listu *Expressen* a v *The Times of Israel*).

Podle Lapida je v beznadějně situaci sama evropská levice, již došla vysvětlení pro teror radikálních islamistů: „Ministryně Wallströmová žije v osvětleném světě, kde nelze spojovat islám s terorismem, protože někdo by se mohl cítit, bože chraň, uražen. Proto nabízí absurdní řešení toho dilematu: když muslimové vraždí křesťany, sved' to na židy.“

ZBYNĚK PETRÁČEK

MALÁ PEČEŤ ...a další události

/Vybráno z českých médií/

Prakticky všechna média informovala, že od 6. do 14. prosince slavili Židé osmidenní svátek Chanuka. ■ „Přes svůj malý vzrůst dovede pan Talisman dětské zákazníkovi svého podniku okouzlit. Zatímco jim bere míru, vypráví příhody své rodiny, která má zvláštní poslání. Talismani mají totiž od pradávna výsadu i břemeno: pomáhat Židům v úzkých. Spisovatel Chaim Cigan představí jiný žánr, než je mohutná, postupně vycházející tetralogie *Kde lišky dávají dobrou noc*,

kteřá je směsí fantasy, paralelních světů, alternativní historie a zkoumané současnosti. I když, ne tak docela. Jako by se chtěl nadechnout mezi tlustými knihami tetralogie... a poslal do světa své milé pány Talismany,“ píše Marek Toman o knize Chaima Cigana (Karola Sidona) v MFD. (12. 12.) ■ Římskokatolická církev vzdala veškeré úsilí o konverzi židů a vyzývá v této souvislosti věřící, aby skoncovali se snahou toho dosáhnout. Zvláštní teologická komise ve Vatikánu ve čtvrtek vydala stanovisko, že i židé mohou dosáhnout věčného spasení, aniž by se stali křesťany. To v praxi znamená, že katolická církev ani nevede, ani nepodporuje žádnou institucionální misi zvláště zaměřenou na židy, uvedla komise. (zpravyiDNES.cz) ■ „Po válce se k nám vrátila jen hrstka židovských obyvatel a tak většinu z téměř 1300 členů obnovené židovské obce tvořili uprchlíci z Podkarpatské Rusi. I z nich většina využila možnosti odstěhovat se do nově vzniklého Státu Izrael, takže v Teplicích žilo roku 1949 jen 420 Židů,“ informuje 10. 12. Teplický deník. ■ V Paříži zemřel 30. listopadu Marcus Klingberg, označovaný za nejvýznamnějšího sovětského špiona v Izraeli. Nekrology otiskly všechny významné západní listy včetně New York Times a Jerusalem Post. Izraelský soud poslal Klingberga do vězení na dvacet let, což je nejvyšší sazba, která se tam uděluje. „Nemyslím si o sobě, že jsem vyzvědač, ani dnes se nepovažuji za vysloužilého špiona,“ prohlásil v Paříži, kam se po propuštění z vězení odstěhoval. Zdůrazňoval, že informace o izrael-

ských zbraních posílal do Moskvy jako komunist, žádné peníze za ně nedostával. A že tím bojoval i proti Spojeným státům. (Technet.cz, 10. 12.) ■ „Ve Francii byla vždy vlivná židovská menšina působící živě zejména v kultuře, ob-

chodě, bankovníctví či veřejné správě. Dnes francouzští Židé houfně odcházejí do Izraele, tedy do země, která zrovna neslyne pro židovské přistěhovalce z jiných zemí velkou perspektivou,“ oznámil čtenářům v komentáři

k volbám ve Francii bývalý premiér Jiří Paroubek. (Parlamentní listy.cz, 10. 12.)

■ „Židovský svátek Chanuka letos připadá na druhý prosincový týden. A právě v té době se Městská kulturní zařízení Hranice rozhodla přiblížit takzvaný Svátek světél veřejnosti. Pozvala si k tomu odborníka na slovo vzatého, hranického Žida Petra Schlesingera, který ví z bohatých osobních zkušeností o Chanuce téměř vše,“ referuje Přerovský a hranický deník 9. 12. ■ „Latina přišla teprve jako náhrada, protože byla jednodušší než řečtina, kdy naši předci, Slovani, Germáni, Keltové, vytvářejí novou Evropu. A víme, že to bylo bolestné, bylo to velké stěhování národů. A my dnes stojíme v podobné situaci, ale přece jenom musíme uznat, že jsme civilizovanější, technicky vyspělejší.

Čili tady je potřeba, abychom tento proces nenechali emocím, chaosu, abychom do něho vstupovali s racionalitou. Ale s racionalitou, o které říká Exupéry, která musí také hledět srdcem. A na to Evropa nástroje má.

To je to, čemu říkáme euroamerická kultura. Křesťanství i židovství přijalo množství prvků z těch kultur národů, kde žili. (...) Je to tedy možné, ale musí mít vlastní identitu. A ta je nepřekonatelná. To nám dokazují dva národy, Arméni a Židé,“ konstatoval pražský arcibiskup Dominik Duka na ČRo Dvojka 8. 12. ■ V jeruzalémské lokalitě Ofel, náležející nejen zeměpisně, ale i historicky k Chrám-

ové hoře, kolem níž se vedou nekonečné politické spory, byla nalezena malá královská pečeť. Ne ledajaká. Napsáno je na ní, že náleží „Ezechiášovi synu Achasa, judskému králi“. Doba, kdy vládl, je uváděna rozmezím letopočtů 727/718–698/689 před Kristem. Jistě se najdou skeptici, kteří biblický záznam zpochybní – a s ním i existenci samotného Ezechiáše. Naštěstí tu máme archeologické výzkumy na místech, kde stály klíčové budovy judské (a před ní sjednocené izraelské) monarchie – Chrám, královské paláce a přidružené stavby. A tyto výzkumy čas od času dodají důkazy, že Bible má pravdu. Jako ten nejnovější v podobě Ezechiášovy pečeti. Víc dodávat netřeba. Snad jen to, že nyní zase o trochu lépe chápeme, proč se Arabové na těchto místech archeologickým výzkumům tak svehpěbrání. (Neviditelný pes.cz 5. 12.) ■ Izraelská vláda přiznala finanční podporu židovským uprchlíkům, kteří museli v poválečných desetiletích utéct ze země Orientu. Oproti tragické kapitole palestinských běženců zná mimo Izrael osud těch židovských jen málokdo. Šlo přitom bezmála o milion lidí, kteří museli prchnout před pogromy a pronásledováním v arabských státech. Vyhlášení Izraele a jeho napadení pěti arabskými armádami odstartovalo v květnu 1948 uprchlickou tragédii. Uteklo na 750 tisíc palestinských Arabů. Slunce v tu chvíli ale zapadlo i nad 850 tisíci Židy v arabském světě. Nastal konec komunit starých i dva tisíce let. Mezi lety 1948–1952 přišlo do 650tisícového Izraele skoro 700 tisíc uprchlíků. Státisíce lidí bez prostředků

a často jen s mizivou znalostí hebrejštiny se přestěhovali do země válce. Židovští běženci měli přesto štěstí. Na rozdíl od palestinských protějšků dostali v nové vlasti okamžitě občanství. Dnes tvoří lidé s orientálními kořeny víc než polovinu izraelské

populace, v arabských zemích zbývá už jen kolem pěti tisíc Židů. (ČT 24, 4. 12)

■ Na výstavu *Židovské stopy v bavorsko-české příhraniční oblasti* si můžete zajít do Centra A. Stiftera v Horní Plané. Synagoga v Českém Krumlově nabízí ke zhlédnutí stálou expozici *Svět českokrumlovských Židů*. (Českokrumlovský deník, 4. 12.)

jd, ilustrace Jiří Stach

Kalendárium

Před **200 lety** dne 24. ledna 1816 se v Praze narodil lékař, politik a přední osobnost pražské židovské obce 2. poloviny 19. století **LUDWIG TEDESCO** (zemřel 25. 8. 1886 v Praze). Ludwig (Levy/Leib) Tedesco pocházel z vážené a početné pražské německo-židovské rodiny. Měl šest sester a dva bratry. Po absolvování gymnázia v rodném městě nastoupil tamtéž na Karlo-Ferdinandovu univerzitu a posléze přešel na univerzitu do Vídně. Studoval filosofii a medicínu, ze které získal doktorát. Roku 1843 se vrátil do české metropole a pracoval jako praktický lékař.

Tedesco byl velmi aktivní v oblasti spolkového, kulturního a politického života. Během revolučního roku 1848 byl zvolen do výboru Ústavního spolku a jako delegát se účastnil i sjezdu německých konstitučních spolků v Chebu, byl zvolen jeho místopředsedou. V Praze se zasloužil o vznik Přednáškového

a čtenářského spolku německých studentů (*Lese- und Redehalle der deutschen Studenten in Prag*).

Po zásadních ústavních změnách a obnově politického a spolkového života na počátku 60. let 19. století se Tedesco zapojil do zemské politiky. Roku 1861 byl v prvních zemských volbách zvolen v městské kurii za obvod Praha-Josefov poslancem Českého zemského sněmu, na kterém za německou Ústavní stranu zasedal až do roku 1883. Byl též členem zemského výboru, v němž vedl referát humanitárních a zdravotnických záležitostí. I díky němu došlo ke zlepšení sociální péče v českých zemích a k založení ústavu pro duševně nemocné v Dobřanech u Plzně. Lékařské péči se věnoval i jako člen Zemské zdravotní rady.

Jako představitel pražské německojazyčné části obyvatelstva zasedal ve správní radě Německého kasína, nejvlivnějšího německého spolku, který sídlil v dnešním Obecním domě a zásadním způsobem se podílel na kulturním životě pražské německé komunity. Tedesco se angažoval i v pražské židovské náboženské obci, jejímž předsedou byl zvolen roku 1863 a tuto funkci zastával po dvě desetiletí. Za svou práci pro blaho státu byl Tedesco několikrát vyznamenán, mj. Řádem Františka Josefa či Řádem železné koruny. Ludwig Tedesco

Ladislav Grosman, 60. léta. Foto archiv.

byl typickým příkladem zemského patriota židovské víry a německého jazyka, který přispěl k rozvoji českých zemí.

Před **35 lety** dne **25. ledna** (některé zdroje uvádějí datum 21. ledna) **1981** zemřel v Tel Avivu slovenský prozaik a filmový scenárista **LADISLAV GROSMAN** (nar. 4. 2. 1921 v Humenném).

Grosman pocházel ze slovenské židovské rodiny, otec byl koželuha a majitel malého obchodu s kůžemi; oba rodiče a tři z pěti sourozenců ztratil za německého bombardování Ružomberoku v roce 1944. Studoval na reálném gymnáziu v Michalovcích, maturovat však mohl až v roce 1945. Po vzniku Slovenského státu pracoval jako dělník v cihelně v Humenném, pak byl z rasových důvodů zařazen do vojenské pracovní služby beze zbraně a po nezdařeném útěku (1941) deportován do tábora nucených prací u Banské Bystrice. Až do vypuknutí Slovenského národního povstání zde pracoval jako kopáč, dělník v cihelně a na tabákových polích; po jeho potlačení přešel do ilegality. Po válce se přestěhoval do Prahy.

Zde pracoval v knižní propagaci slovenského nakladatelství Pravda, v letech 1953–1959 byl redaktorem knižních novin v Slovenské knize a souběžně dále studoval pedagogickou psychologii na Vysoké škole pedagogické (1953–1958), poté byl nakladatelským a časopiseckým redaktorem, v letech 1965–1968 dostal příležitost jako scenárista ve FS Barrandov. V září 1968 emigroval s rodinou do Izraele a usídlil se v Tel Avivu. Od ledna 1969 až do své předčasné smrti působil na Bar-Ilanově univerzitě v Tel Avivu. Přednášel slovenské literatury a vyučoval kurzy tvůrčího psaní. Zároveň od roku 1979 na Telavivské univerzitě externě přednášel scenáristiku.

Publikoval od 50. let časopisecky (zprvu slovensky, od roku 1958 česky), od 60. let knižně, poté v exilových nakladatelstvích. Čerpal z osobní zkušenosti a znalosti rodného prostředí maloměsta a jeho svérázných postav, jež stavěl do vyhocených a bezvýhodných situací. Je znám především jako autor novely *Obchod na korze*, podle které natočili režiséri J. Kadár a E. Klos v roce 1965 stejnojmenný film, oceněný Oscarem (1966), a novely *Nevěsta* (1969). V exilu mu vyšla povídková sbírka *Hlavou proti zdi* (1976) a posmrtně svazek *Zpekla štěstí* (1994).

(ra, am)

ZEMŘELA ERIKA VAN GELDEROVÁ

Po dlouhé vážné nemoci zemřela koncem listopadu v Amsterdamu Erika Van Gelderová, prezidentka evropské organizace Bnej brit (B'nai B'rith, BB).

Narodila se v roce 1947 ve sběrném táboře pro válečné uprchlíky v Rakousku. Rodiče, bývalí vězňové osvětimského koncentračního tábora, čekali na udělení viz, avšak matka po porodu zemřela. Otec odjel do Izraele, ale Eriku musel nechat v dětském domově v Linci. Odtud se dostala do Budapešti a poté jí přátelé propašovali do rumunského Aradu k její adoptivní rodině. Zde prožila relativně spokojené dětství, avšak v osmnácti, kdy jí prozradili její skutečný původ, se rozhodla, že se přestěhuje ke svému biologickému otci do Haify. Rumunsko bylo jedinou socialistickou zemí, která udržovala styky s Izraelem a kde něco takového bylo možné. V roce 1967 se pak Erika vydala do Montrealu, kde studovala ruštinu a francouzštinu. O dva roky později se v Amsterdamu seznámila se svým manželem Davidem a již zde zůstala.

V charitativní organizaci Bnej brit působila od roku 1994, organizovala především humanitární pomoc pro svůj bývalý domov, rumunský Arad. Postupně se stala jednou z nejvýraznějších osobností BB a jeho nového evropského vedení. Založila a vedla stálý výbor pro střední a východní Evropu

Erika Van Gelderová. Foto archiv.

a organizovala mnoho charitativních a humanitárních akcí. Její projekt Mosty tolerance měl velký ohlas v mnoha státech bývalého socialistického bloku. Většina lóží Bnej brit z těchto zemí ji proto jednoznačně podpořila při prezidentské volbě v červnu 2014.

V loňském roce byla Erika vyznamenána nejvyšším státním vyznamenáním Rumunska. Byla i nositelkou vyznamenání Řádu Oranžsko-Nasavského, který obdržela za zásluhy v humanitární oblasti. Erika milovala Prahu a úzce spolupracovala s pražskou lóží BB Renaissance, které bude – stejně jako mnoha přátelům po celé Evropě – citelně chybět. (tk)

Stanislav Poskočil EGON MORGENSTERN

PŘEŽIL JSEM PEKLO GULAGU

■ Mezi těmi, kdo za druhé světové války opustili své domovy, aby se zbrání v ruce bojovali proti hitlerovskému Německu, byl i československý občan Egon Morgenstern z Ostravska.

Jako řada jiných se rozhodl pro útěk do Polska, po vypuknutí války se dostal ilegálně do SSSR – a zde ho jako „špiona“ zatkla NKVD. Byl odsouzen k nuceným pracím a koncem března 1940 byl transportován v dobytčích vagoněch do tábora v komplexu lágrů kolem Pečory (tzv. Pečorlagu), kde měli vězni za úkol vybudovat tisíc kilometrů dlouhé železniční trať z Kotlasu do Vorkuty.

Pozoruhodné a otřesné svědectví zachytil St. Poskočil. Kniha obsahuje i fotografickou přílohu, poznámky a základní údaje o gulagu.

Vydalo nakladatelství P3K v Praze roku 2015. 72 stran, dop. cena 119 Kč (na e-shopu nakladatelství 89 Kč).

Amos Oz, Fania Oz-Salzbergerová ŽIDÉ A SLOVA

■ Proč jsou slova právě pro Židy tak důležitá? Izraelský prozaik Amos Oz a historička Fania Oz-Salzbergerová se pokoušejí zodpovědět tuto i řadu příbuzných otázek výpravou do historie židovského národa a nabízejí poutavý výklad kontinuity židovských dějin jako výrazu jedinečného vztahu mezi tímto etnikem a jeho ústními a písemnými projevy. Jejich útlý, ale informacemi a názory nabitý knižní esej, pokrývající široké teritorium od biblické Písni písní až k filmům Woodyho Allena, zaujme čtenáře svou hravostí, provokativností a zaujetím pro své téma a jeho specifický kontext, ve kterém „je každý čtenář zároveň korektorem, každý student kritikem a každý autor, samotného tvůrce všehomíra nevyjímaje, musí čelit celé řadě otázek“.

Vydalo nakl. Paseka v Praze roku 2015. Z angličtiny přeložily Lenka Bukovská a Mariana Fisher. 232 stran, dop. cena 269 Kč (na e-shopu nakl. 215 Kč).

Timothy Snyder ČERNÁ ZEM

Holokaust – historie a varování

■ Kdo přišel s myšlenkou „konečného řešení židovské otázky“ a jak vznikly politické a společenské podmínky k jejímu uskutečnění? Kdo zabíjel a kdo byl přímým spolupachatelem? Kdo naopak pomáhal a zachraňoval? A kdo určoval, která jména mají zůstat v historické paměti a která z ní naopak mají zmizet? Timothy Snyder odpovídá na tyto otázky v soubor-

KNIHY VÝSTAVY UDÁLOSTI

né historické analýze, která v mnoha důležitých bodech polemizuje se standardními výklady holokaustu a podstatným způsobem mění zažitě chápání této klíčové události moderních dějin: hovoří například o „paradoxu Osvětlení“ jakožto symbolu, který přes všechnu svou hrůznost současně umožňuje na mnoho otřesných souvislostí válečného dění zapomenout. Hromadné vyvraždění evropských Židů se v jeho rozboru ukazuje jako skrytý základ mnoha prvků poválečného politického a společenského uspořádání východní Evropy a také jako trvalá hrozba, vyvstávající tehdy, snažíme-li se politické otázky násilně zjednodušovat a podřizovat jednotlivým klíčům.

Vydalo nakl. Paseka a Prostor v Praze roku 2015. Z angličtiny přeložil Martin Pokorný. 400 stran, dop. cena 397 Kč (na e-shopu nakl. 318 Kč).

MAGISTERSKÝ OBOR ŽIDOVSKÁ STUDIA

■ Na Filozofické fakultě univerzity Karlovy v Praze se v akademickém roce 2016/17 otevírá nový magisterský obor židovských studií. Termín podání přihlášky je **29. únor 2016**.

Studijní obor židovská studia je koncipován jako dvouoborový navazující magisterský program. Soustřeďuje se na raně moderní a moderní dobu a věnuje se jak židovské kultuře jako takové, tak tematizaci židovství v českých zemích s důrazem na střední Evropu.

Obor je organizován do tří základních bloků: Židovská kultura a židovské myšlení, Židé: literatura a umění, Reflexe judaismu a židovské přítomnosti. Kurzy jsou koncipovány jakožto povinně volitelné, takže student musí vždy získat minimálně předepsaný počet kreditů v každém bloku, avšak v jeho rámci si z nabídky může vybírat.

Cílem studia je získání komplexní znalosti novodobé židovské kultury a jejích středověkých a novověkých pramenů, současně však také pochopení způsobů tematizace a reflexe židovství a Židů na straně majoritní společnosti. Obsahově je program zaměřen na středoevropský region a jeho vazby s evropským Západem. Absolvent dále získá vhled do kořenů problematiky Blízkého východu a základů izraelských studií.

Více informací o studiu získáte na adrese marcela.zoufala@gmail.com.

OD STÍNŮ K BARVÁM AJALA ADLERA

■ Dne **19. ledna** od 19.30 hod se v Lichtenštejském paláci (Sál Martinů, Malostranské nám. 13) koná zajímavý koncert, jenž mj. uvede i skladbu současného izraelského skladatele Ajala Adlera *Shades... to Colours* pro klavír a housle. Zazní i skladby Gideona Kleina, Ernsta Blocha a Felixe Mendelssohna-Bartholdyho. Účinkuje Stamicovo kvarteto a Aneta Majerová (klavír).

Vstupenky (400/300/200 Kč) lze rezervovat na adrese info@euroart.cz či koupit přímo ve Via Musica – AMU (Malostranské náměstí 13, Praha 1).

POŘADY V ČESKÉM ROZHLESE VLTAVA

■ Lednové výročí osvobození koncentračního tábora v Osvětimi připomene jako každoročně i Český rozhlas Vltava. V pátek **22. ledna** od 20.00 do 22.00 bude vysílat zveřejňovanou verzi pořadu vysílaného roku 2005, rekapitulaci evropské historie antisemitismu a také antijudaismu. Hovoří v něm zástupci komunity židovské i křesťanské (mj. ředitel ŽMP Leo Pavlát, historik z Evangelické teologické fakulty UK Martin Wernisch či farář Českobratrské církve evangelické Miloš Rejchrt a hebraistka Jiřina Šedinová), zazní úryvky z přímého přenosu z Pinkasovy synagogy v Praze *Každý člověk má své jméno* ze září 1999 a další nahrávky ze Staronové, Španělské a Pinkasovy synagogy v Praze.

■ Ve středu **27. ledna** v čase 9.50 až 11.30 vysílá Vltava Telefonotéku s ředitelem ŽMP Leo Pavlátem, jenž prostřednictvím unikátních nahrávek provede posluchače hudbou pražských synagog.

JIČÍN

■ Baševi, o. p. s., zve na přednášku a besedu s bezpečnostní analytičkou Prague Security Studies Institute ing. Ivanou Smoleňovou *Staronové nebezpečí: ruská propaganda a konspirační teorie*. Koná se ve čtvrtek **14. ledna** v 18.00.

■ Ve čtvrtek **21. ledna** v 18.00 se koná přednáška Anny Sedláčkové *Po stopách poslední židovské komunity v Jičíně*. Obě akce se konají v sále rekonstruované budovy v Židovské ulici 100 u příležitosti tragického 73. výročí transportu našich židovských spoluobčanů do vyhlazovacích táborů.

TURNOV

■ Synagoga Turnov zve na přednášku ing. Jana Neubauera *Jeruzalém: město tří náboženství*. Koná se ve středu **27. ledna** v 17 hodin v sále ZUŠ, nám. Českého ráje 5 u příležitosti Dne památky obětí holokaustu.

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(Maiselova 18, Praha 1, velký sál)

Káva o čtvrté

■ V úterý **5. ledna** uvítáme na Kávě PhDr. Leo Pavláta, novináře, spisovatele, diplomata a ředitele Židovského muzea v Praze. Tématem setkání je budoucnost Evropy židovským prizmatem.

■ V úterý **12. ledna** mezi nás přijde Ing. **Tomáš Prouza**, MBA, státní tajemník pro evropské záležitosti z Úřadu Vlády ČR, který pohovoří o budoucnosti Evropy evropským prizmatem.

■ V pondělí **25. ledna** je hostem Kávy předseda Nejvyššího správního soudu ČR JUDr. **Josef Baxa**.

■ Kavárna je otevřena od 14.30, debatní setkání začínají vždy v 15.30. Kávu o čtvrté připravuje a moderuje Honza Neubauer.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽM V PRAZE**

(Maiselova 15, Praha 1, 3. patro)

■ Není-li uvedeno jinak, pořady začínají v 18.00.

■ 12. 1.: *Konzervativní a katolický antisemitismus v meziválečném Polsku*. Přednáška historika Rudolfa Vévody věnovaná fenoménu antisemitismu v období tzv. druhé Polské republiky (1918–1939), kdy Polsko po jednom a čtvrt století obnovilo svoji státní suverenitu. Vstup volný.

■ 14. 1.: *Starobylá židovská komunita v Jemenu*. Vernisáž výstavy fotografií spojená s přednáškou izraelského geografického fotografa a kulturního dokumentaristy Naftalihu Hilgera, který se dlouhodobě zaměřuje na židovské aspekty islámského a arabského světa. Fotografie pocházejí z let 1987–2008. Výstavoval v Muzeu islámského umění v Jeruzalémě a v různých židovských komunitních centrech v USA. V angličtině se simultánním tlumočením. Vstup volný. Výstava potrvá do 3. března.

■ 19. 1.: *Uprchlíci od A do Z*. Kde se vzal, jaký je a kam směřuje Islámský stát? A jak souvisí se současnou uprchlickou krizí? Z čeho pramení nenávist evropských islámských fundamentalistů? Přednáška Jana Neubauera, který za použití bohatého obrazového materiálu představí mapu současné uprchlické krize od jejich kořenů až po současnost. Vstupné 30 Kč.

■ Nedělní program pro děti a jejich rodiče: 10. 1. ve 14.00: *Lviček Arje si připomíná druhou světovou válku*. Společně s pamětníkem si připomeneme osudy židovských dětí za druhé světové války, povíme si o ghettu Terezín, dětských kresbách a opeře *Brundibár*. Dílna je určena dětem od 10 let.

Prohlídka: Pinkasova synagoga. Jednotné vstupné 50 Kč.

**KULTURNÍ
POŘADY**

Foto z výstavy Naftalihu Hilgera ve VKC ŽMP.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽM V PRAZE****Maiselova synagoga**

(Maiselova 10, Praha 1)

■ 7. 1. v 19.00: *Salamone Rossi Hebreo e il suo tempo*. Koncert souboru For Several Friends věnovaný židovskému baroknímu skladateli S. Rossimu (c. 1570–1630) a jeho době, během něhož zazní i díla současníků G. B. Fontany nebo G. Frescobaldiho. Vstupenky lze zakoupit v předprodeji v Maiselově synagoze nebo v Informačním centru ŽMP (Maiselova 15, P 1). Vstupné 200 Kč.

■ 17. 1. v 17.00: *Naše 20. století: pohled z druhé strany*. Pozvání přijali katolický kněz, jezuita a profesor filosofie na KTF UK Ludvík Armbruster (*1928), vyhoštěný v roce 1950 z Československa jako „nevítaný cizinec“, a psychiatr Petr Riesel (*1933), který byl nacisty perzekuován kvůli židovskému původu. Moderuje novinář a dokumentarista Adam Drda. Vstup volný.

■ 21. 1. v 19.00: *Arnošt Goldflam: Povídky (Vymyšlení vlastního života)*. Večer autorského čtení a poutavého vyprávění režiséra, herce, dramatika a spisovatele. Vstupenky je možno zakoupit v předprodeji v Maiselově synagoze nebo v Informačním centru ŽMP. Vstupné 90 Kč.

■ 25. 1. v 19.00: *Jazz & Ethno-World Music*. Koncert izraelských hudebníků Yinona Muallema (perkuse, úd, zpěv) a Guye Mintuse (akordeon), kterým se českému publiku představí jejich projekt Off-lines kombinující blízkovýchodní rytmy a melodie turecké, arabské, indické a židovské hudby s jazzem. Vstupenky lze zakoupit

v předprodeji v Maiselově synagoze nebo v Informačním ŽMP. Vstupné 280 Kč, studenti a důchodci 180 Kč.

■ 26. 1. v 19.00: *Terezín*. Divadelní představení v předvečer Mezinárodního dne památky obětí holokaustu a předcházení zločinů proti lidskosti v podání studentů Gymnázia Jana Nerudy. Vstup volný.

■ 28. 1. v 19.00: *Setkání s režisérem Dušanem Kleinem*. Úvodní díl filmového cyklu *Židovské motivy v českém hraném filmu* filmové historičky a novinářky Alice Aronové. Večer bude doplněn ukázkami z jeho filmů. Vstup volný.

**ODDĚLENÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
A KULTURU ŽMP V BRNĚ**

(tř. Kpt. Jaroše 3, Brno)

■ 5. 1. v 18.00: *Na slovíčko, pane profesore...* Pro své další povídání si pozval místopředseda ŽOB Pavel Fried vzácného hosta – prof. JUDr. Pavla Holländera, světově uznávaného filozofa práva a autora řady vědeckých prací v tomto oboru. Tématem bude rozmanitost pojmání práva, spravedlnosti a morálky. Náhradní termín za neuskutečnou besedu 17. 12. Vstupné 30 Kč.

■ 7. 1. v 18.00: *Jméno Nansen a českoslovenští uprchlíci v roce 1939*. Norská Nansenova nadace představovala významný krok k záchraně řady židovských uprchlíků z Československa, Rakouska a Německa. Uprchlíci, kteří odešli z Brna (Leo Eitinger, Ota Eisler, Pavel Fraenkl). Přednáška doc. M. Juříčkové z MU v Brně. Vstupné 30 Kč.

■ 10. 1. v 10.30: *Menora a chanukija*. Dílna pro rodiče s dětmi z cyklu *Šalom, vítajte u nás* se tentokrát zaměří na židovské svícní. Dílna se uskuteční v sále Turistického a informačního centra ŽOB na židovském hřbitově v Brně-Židenicích. Vstupné 30 Kč.

■ 14. 1. v 17.00: *Ptaly se, proč?* Žáci dramatického oboru ZUŠ v Prostějově sevcili netradiční dílo symbolizující život dětí v koncentračních táborech. Vstup 30 Kč.

■ 19. 1. v 18.00: *Co je to KKL?* Přednáška M. Pacovského a Z. Vyoralové o Židovském národním fondu – Keren Kayemeth LeIsrael (KKL-JNF), jenž v současné době shromažďuje peníze na zalesňování země, rekultivaci pouští a na péči o vodní zdroje a životní prostředí. Vstupné 30 Kč.

■ 27. 1. od 19.30 v Klubu Leitnerka, Leitnerova 2: „*I po nejhlučnější bouře přichází tichý déšť...*“ Toto židovské rčení se stalo mottem knihy Eriky Bezdíčkové, která bude hostem besedy ve výročním Dni památky obětí holokaustu a předcházení zločinů proti lidskosti. Osobní vzpomínání doplní ukázky z její knihy *Moje dlouhé mlčení*, jež přednese K. Rakovčíková. Vstupné 50 Kč.

LAUDEROVY ŠKOLY V PRAZE

■ V průběhu listopadu 2015 proběhla ve škole **hloubková inspekce**, a to na všech stupních školy. Výsledky jsou pro naši školu velice povzbudivé. Všichni zúčastnění inspektoři pozitivně hodnotili jak kvalitu školního vzdělávacího programu, tak atmosféru ve škole a způsob výuky.

■ **Návštěva studentů z Istanbulu:** v listopadu hostily LŠ v rámci projektu European Jewish Communities Friendship deset studentů a studentek a dvě učitelky ze židovské školy Ulus Jewish School v Istanbulu. Snažili jsme se hostům ukázat co nejvíce pražských zajímavostí, představit naši školu a konal se i výlet do parku iQLANDIA v Liberci.

■ **Chanuka:** Chanukové oslavy zahrnovaly rozmanité akce od společného zapalování svící na chanukiji, třídní oslavy, výtvarný projekt „pohled na město v noci“, projektový den na téma „boj světla a tmy“ až po tradiční chanukový bazar, na kterém se vybralo přes 15 000 korun (polovina bude věnována na nákup vybavení do studentského klubu a čtenářských koutků, polovina na společné programy s Trígeneračním komunitním centrem na Hagiboru).

■ **Den otevřených dveří základní školy a gymnázia** se koná **13. ledna** od 14 hodin.

■ **Zápis do 1. třídy LŠ** se koná **21. ledna**.

■ **Výzva: Hledáme jakékoli informace** (básníku) **Jiřím Steinovi** (narozen 23. 8. 1920, poslední bydliště před deportací: Praha XVI). Transport J, č. 557 (4. 12. 1941, Praha – Terezín); Transport EI, č. 35 (29. 9. 1944, Terezín – Osvětim). J. Stein zahynul 19. 12. 1944 v Dachau. Předem děkujeme za jakoukoli pomoc. Případné informace zašlete, prosím, na adresu: kotrba97@gmail.com nebo na adresu irena.polakova@lauder.cz.

ŽO PLZEŇ – VZPOMÍNKOVÉ SHROMÁŽDĚNÍ

■ Židovská obec Plzeň srdečně zve na vzpomínkové shromáždění u příležitosti výročí lednových transportů. Koná se dne **17. ledna** od 14.00 hodin ve Velké synagoze v Plzni.

EZRA – DEN OTEVŘENÝCH DVEŘÍ

■ Téměř 15 let se středisko Židovské obce Praha – Komplexní domácí služba Ezra úspěšně stará o členy židovské komunity, kteří potřebují pomoc, v jejich domácím prostředí. Naše péče zahrnuje široké spektrum činností od sociálního poradenství, dále pomoc s domácími pracemi a osobní hygienou, služby kvalifikovaného zdravotního personálu, poradenství v oblasti ergoterapie až po půjčovnu kompenzačních pomůček. V průběhu naší exi-

VÝZVY, ZPRÁVY

INZERCE

stence jsme již pomohli stovkám členů židovské komunity, hlavně seniorům, kteří potřebovali ať krátkodobě či dlouhodobě naši pomoc, aby mohli co nejdéle v bezpečí žít v prostředí svých domovů.

■ Chcete-li se o našich službách dozvědět více, dovolujeme si vás pozvat na **Den otevřených dveří**, který pořádáme **21. ledna** od 9.00 do 15.00 v našem sídle na Novém židovském hřbitově, Izraelská 1, Praha 3 (budova po levé straně při vstupu, 1. patro za rohem). Naši pracovníci zde budou připraveni odpovědět na vaše dotazy, případně si s vámi domluvit konkrétní postup, budete-li mít zájem o naše služby.

Za kolektiv KDP Ezra vám přejeme hodně zdraví a spokojenosti v občanském roce 2016.

Eva Jelínková, ředitelka KDP Ezra

OSLAVA TU BI-ŠVAT

■ Český výbor KKL-JNF ve spolupráci s ŽO Praha si vás dovoluje pozvat na tradiční oslavu Nového roku stromů – Tu bi-švat. Slavnostní hostina se bude konat **24. ledna** od 15 hodin v restauraci Šalom, Maiselova ulice 18, Praha 1, seder povede vrchní zemský rabín K. E. Sidon. Vstup do jídelny bude od 14.30 (osobní průkazy s sebou). Vstupenky v ceně 250 Kč je možno zakoupit jak v pokladně ŽO Praha, tak i po e-mailové domluvě v kanceláři KKL (Jáchymova 3, Praha 1). Kontakt: zosa@email.cz.

Těšíme se na vás! Výbor KKL-JNF

PŘEDNÁŠKA O STRAVOVÁNÍ

■ Rádi bychom vás pozvali na přednášku s názvem *Jak se správně stravovat ve vyšším věku* v rámci projektu Komplexní péče o seniory v terénních službách a v domě s pečovatelskou službou ŽOP. Koná se **25. ledna** od 14.30 na Židovské obci v Praze, v 2. patře, v zasedací místnosti. Přednášet bude Anna Rajnišová, DiS., vedoucí stravování a nutriční terapeutka DSP Hagibor.

Sociální oddělení ŽOP

POZVÁNKA NA PREZENTACI

■ **Teta (už ne) v komoře** – to je název nové humoristické knížky spisovatelky a psychoterapeutky PhDr. Zuzany Peterové. Prostřednictvím psa – anglického bul-

doka Lili – vypráví o životě své rodiny, o tom, že nikdy není nic tak beznadějného a smutného, protože se pes a ani člověk nesmí v žádném případě vzdát. Život se má brát – podle Lili – výhradě s humorem.

Prezentace knížky se uskuteční ve středu **27. ledna** v 15 hodin v sále pražské židovské obce (Maislova 18). Úryvky přečte herečka Miriam Kantorková.

KULTURNÍ PROGRAM

DSP HAGIBOR

■ 4. ledna od 10.30: *Koncert h-moll pro violoncello* A. Dvořáka. Hraje Petr Nouzovský – violoncello, Yukie Ichimura – klavír.

■ 10. ledna od 14.00: *Dřevěná krabička* – pohádka z Terezína. Hrají Ochotní Suchbátovci, režie Adriana Skálová.

■ 18. ledna od 10.30: Klavírní matiné – skladby klasiků uvádí a hraje prof. Ivan Klánský.

■ Výstavy: *Eretz, Židovská svatba* – fotografie Jindřicha Buxbauma, *Co se do Obecních novin nevešlo II* – fotografie Petra Balajky.

VÝZVA

■ Na redakci se obrátila rodina prvorepublikového židovského lékaře MUDr. Stanislava Brodta (1897–1951), rodáka z polského Lublinu, který po studiích na pražské medicíně působil od 20. let jako praktický lékař v Praze, a to až do roku 1941, kdy byl zadržen Němci. Byl nasazen jako lékař v koncentračních táborech v Rize, Kaunusu a v Dachau. Po válce se vrátil do Prahy, kde obnovil svou lékařskou praxi. Jeho poslední známá adresa byla v Praze 3 (tehdy Praha XI), Husinecké ulici 27. Zemřel v prosinci roku 1951. Pokud by někdo měl nějaké informace či vzpomínky na dr. Brodta, redakce je ráda předá rodině. Kontakt: roschodes@sefer.cz.

REVITALIZACE MÁ NOVÝ WEB

■ Projekt Revitalizace židovských památek v ČR, v jehož rámci se Federaci ŽO v ČR podařilo zrekonstruovat, zrestaurovat a zachránit patnáct významných historických budov na deseti místech v Čechách, na Moravě i ve Slezsku, má na staré adrese www.10hvezd.cz zcela nové webové stránky. Na nich jsou srozumitelně popsány a fotograficky i prostřednictvím videa dokumentovány synagogy a další budovy, které byly do projektu zahrnuty. Webové stránky přinášejí přehlednou a nápaditou nabídku pro výlety za židovskými památkami České republiky i informace o stálých expozicích, dočasných výstavách a koncertech či kulturních programech, které v nich lze navštívit.

ŽNO BRATISLAVA

V **januári** srdečne blahoželáme našim členom: pán Tomáš Ascher – 80 rokov; pani Zuzana Bartová – 82 rokov; pani Božena Beerová – 90 rokov; Ing. pani Katarína Bendová – 87 rokov; pani Marta Dánayová – 70 rokov; pán MUDr. Vladimír Ferjenčík – 65 rokov; pán RNDr. Ľudovít Fischer – 76 rokov; pani Eva Fundárková – 82 rokov; pani Agneša Horská – 92 rokov; pán Tomáš Kraus – 70 rokov; pani Denisa Nikodemová – 80 rokov; pán Ivan Novák – 73 rokov; pani Elena Poriezová – 94 rokov; pani Magda Stančíková – 94 rokov, a pani Ing. Alžbeta Veselá – 97 rokov.

Ad mea veesrim šana!

Úmrtí:

Dne 29. novembra zomrela vo veku 95 rokov pani Magdaléna Nágelová. *Zichrona livracha!*

ŽNO BANSKÁ BYSTRICA

Srdečne blahoželáme našim členom, ktorí slávia v **januári** sviatok svojich narodenin: Všetkým úprimne prajeme veľa zdravia, spokojnosti a pohody.

Ad mea veesrim šana!

ŽO BRNO

V **lednu** oslavujú své narodeniny: pan Tomáš Balbinder, nar. 28.1. – 56 let; paní Bedřiška Felixová, nar. 17.1. – 81 let; paní Klára Hájková, nar. 8.1. – 39 let; pan Matúš Horvatovič, nar. 4.1. – 21 let; paní Jana Konvalinová, nar. 17.1. – 33 let; paní Ruth Matiovská, nar. 30.1. – 85 let; Malkah Eva Matysková, nar. 30.1. – 4 roky; paní Lenka Neumanová, nar. 7.1. – 35 let; paní Hedvika Rivalová, nar. 12.1. – 91 let; pan Richard Salzman, nar. 20.1. – 39 let; pan Petr Urban, nar. 6.1. – 30 let; Petr Urban, nar. 4.1. – 3 roky, a pan Jan Vlček, nar. 11.1. – 39 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO DĚČÍN

V **lednu** oslavujú: pan Martin Elis, nar. 5.1. – 28 let; pan Mgr. Isabela Jelinková, nar. 5.1. – 41 let; paní Judita Kopřivová, nar. 19.1. – 65 let; paní Pavla Kroupová, nar. 7.1. – 37 let; paní Nad'a Michálková, nar. 28.1. – 60 let; paní Jana Polišínská, nar. 19.1. – 34 let; paní Libuše Šancová, nar. 6.1. – 63 let; pan Vasil Tyrpak, nar. 8.1. – 54 let, a pan Ing. Jiří Velden, nar. 22.1. – 72 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO KARLOVY VARY

V **lednu** oslaví narodeniny: pan Viktor Klein, nar. 2.1. – 69 let, a pan Otta Maier, nar. 15.1. – 83 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽNO KOŠICE

V **januári** oslávia narodeniny: pán Peter Boček – 69 rokov; pán Marcel Deri – 70 rokov; pán Ing. Ivan Fried – 79 rokov; pani Magdaléna Kmecová – 91 rokov; pani Eleo-

nóra Šnajdárová – 72 rokov; pán JUDr. Milan Weiczen – 67 rokov; pani Valentína Krendželáková – 62 rokov; pani Alžbeta Mittelmánová – 62 rokov, a pán Pavel Tkáčik – 62 rokov.

Ad mea veesrim šana!

ŽO LIBEREC

V **prosinci** oslavili narodeniny: paní Sára Pošmourná, nar. 13.12. – 24 let; pan Pavel Avraham Vrátný, nar. 17.12. – 57 let, a pan Jan Hrdlička, nar. 26.12. – 43 let.

V **lednu** oslaví narodeniny pan JUDr. Petr Ptačovský, nar. 29.1. – 74 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OLOMOUC

V **lednu** oslaví narodeniny: pan Rudolf Buxbaum, nar. 24.1. – 59 let; paní Hana Cvrkálková, nar. 24.1. – 69 let; pan Jiří Fišer, nar. 7.1. – 80 let; paní Jarmila Látalová, nar. 19.1. – 72 let; pan JUDr. Petr Ritter, nar. 20.1. – 66 let; pan Lazar Pinchasov, nar. 22.1. – 65 let; slečna Zuzana Hrbková, nar. 6.1. – 16 let, a slečna Dominika Sedláčková, nar. 3.1. – 21 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OSTRAVA

V **lednu** oslaví narodeniny: pan Ladislav Tuma, nar. 1.1. – 68 let; paní Dagmar Pavlíková, nar. 4.1. – 78 let; paní Mgr. Eva Strnadlová, nar. 6.1. – 74 let; paní Libuše Šigutová, nar. 24.1. – 78 let, a paní Ingeborg Borošová, nar. 27.1. – 83 let.

Ad mea veesrim šana!

Úmrtí:

S lítostí oznamujeme, že zemřela paní Libuše Steinerová, rozená Federmannová, ve věku 90 let. *Zichrona livracha!*

ŽO PLZEŇ

V **lednu** oslaví narodeniny: paní Edith Kašparová, nar. 2.1. – 80 let; paní Eva Švecová, nar. 11.1. – 78 let; pan Miroslav Schulz, nar. 12.1. – 68 let; paní Soňa Vlachová, nar. 17.1. – 87 let; paní Veronika Skalická, nar. 18.1. – 80 let; pan Jiří Ornstein, nar. 19.1. – 79 let; paní Marcela Šimandlová, nar. 20.1. – 74 let, a pan Michael Beck, nar. 28.1. – 73 let.

Všem našim jubilantům přejeme hodně zdraví, štěstí a osobní spokojenosti.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PRAHA

V **lednu** oslavují narodeniny: pan Toman Brod, nar. 18.1. – 87 let; pan Petr Budínský, nar. 7.1. – 75 let; pan Imrich Feller, nar. 15.1. – 88 let; paní Miriam Fuksová, nar. 23.1. – 87 let; pan Hanuš Gaertner, nar. 4.1. – 90 let; pan Zdeněk Herman, nar. 8.1. – 89 let; paní Hana Hildová, nar. 11.1. – 88 let; paní Věra Jurečková, nar. 13.1. – 93 let; paní Eva Krupičková, nar. 1.1. – 89 let; paní Anna Kunstová, nar. 21.1. – 86 let; paní Marianna Langerová, nar. 6.1. – 96 let; paní Eva Macourková, nar. 27.1. – 85 let; paní Edita Markvartová, nar. 12.1. – 95 let; paní Lisa Miková, nar. 31.1. – 94 let; pan Richard Müller, nar. 29.1. – 89 let; paní Markéta Pacovská, nar. 17.1. – 95 let; paní Zuzana Růžičková, nar. 14.1. – 89 let; paní Frideta Seidlová, nar. 28.1. – 85 let; paní Květa Sládková, nar. 11.1. – 88 let; pan Alfred Ševčík nar. 21.1. – 81 let; paní Inka Vostřezová, nar. 4.1. – 86 let, a pan Karel Weiss, nar. 10.1. – 80 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO PREŠOV

V mesiaci **január** sa dožívajú jubilei: pani Ing. Margita Eckhausová, nar. 20.1. – 58 rokov, a pán Mgr. Tomáš Čentík, nar. 20.1. – 29 rokov. Prajeme im veľa zdravia.

Ad mea veesrim šana!

Úmrtí:

S ľútosťou oznamujeme, že zomrel dlhoročný člen našej obce a jej čestný predseda pán Eugen Rochlitz vo veku nedožitých 91 rokov, s ktorým sme sa rozlúčili na židovskom cintoríne v Prešove. Jeho rodine vyslovujeme úprimnú sústrasť.

Zichrono livracha

ŽNO RIMAVSKÁ SOBOTA

V **januári** blahoželáme našim členom: pani Eva Kozáková, nar. 7.1. – 53 rokov; pani Dita Bakonyová, nar. 8.1. – 90 rokov, a pán MUDr. Tibor Gábor, nar. 14.1. – 89 rokov.

Ad mea veesrim šana!

ŽO TEPLICE

V **lednu** oslaví narodeniny: slečna Martina Kirilaková, nar. 8.1. – 37 let; pan Jan Váňa, nar. 14.1. – 40 let; paní Lucie Rolko-Nová, nar. 5.1. – 51 let; paní Anna Mertová, nar. 17.1. – 48 let; paní Dora Pešková, nar. 15.1. – 95 let, a pan Tomáš Štěpnička, nar. 30.1. – 62 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

V **lednu** oslaví narodeniny paní Ing. Klára Pcedičová, paní Stanislava Hellerová a paní MgA. Eva Matějčiková. Všem jmenovaným přejeme hodně zdraví.

Ad mea veesrim šana!

ZRUŠENÍ DOHODY

Argentina má od prosince nového prezidenta – Mauricio Macriho, jenž zvítězil ve volbách a převzal úřad po Cristine Fernandézové Kirchnerové. Jedním z jeho prvních kroků bylo, že zrušil dohodu o spolupráci s Íránem z roku 2013, v jejímž rámci se měl vyšetřovat útok na židovské centrum v Buenos Aires. Při ataku roku 1994 zahynulo 85 lidí. Prezident tak vyhověl protestům brazilské židovské reprezentace, která upozorňovala na to, že vzhledem k tomu, že Írán a jeho milice Hizballáh jsou podezřívány z přípravy a provedení teroristického útoku, by taková spolupráce byla kontraproduktivní. Anulování dohody uvítal i Izrael, jenž tento krok vnímá jako znamení zlepšení argentinsko-izraelských vztahů. V éře Macriho by se mohlo uskutečnit i řádné vyšetřování dosud nevyjasněné smrti prokurátora Nismána, jenž poukazoval na to, že bývalá prezidentka kryje iránské viníky.

CHANUKA V ISTANBULU

Letošní Chanuku poprvé po mnoha letech veřejně oslavili Židé v Istanbulu. Ve čtvrti Ortaköy v evropské části města se shromáždilo několik stovek Židů včetně prezidenta turecké komunity, představitelů města i zahraničních diplomatů a zapálili první chanukovou svíci. V zemi žije na 20 000 Židů, společenství provozuje synagogy i židovské školy – všechny instituce jsou po teroristických útocích roku 2003 přísně střeženy. V březnu byla ve městě Edirne na severozápadě země znovu otevřena výstavná synagoga, jež byla postavena v maurském stylu před sto lety a ve své době byla třetí největším templom v Evropě. I když na opravu této slavné synagogy přispěl stát, není situace tureckých Židů ideální, nebo prezident Erdoğan se až donedávna netajil svými antisemitskými a antiizraelskými postoji.

DEN UPRCHLÍKŮ

Vyhnaní přibližně 850 tisíc Židů z arabských zemí a Íránu v letech 1930 až 1950 si Izrael připomněl na konci listopadu. Leckdy početné a starobylé židovské komunity na Blízkém východě zcela zanikly a většina z těchto židovských uprchlíků našla svůj nový domov v mla-

ZPRÁVY ZE SVĚTA

Znovu otevřená synagoga v Edirne. Foto archiv.

dém Státu Izrael. Nyní zde tvoří jejich potomci více než polovinu obyvatel. Třicátý listopad byl přitom pamětním dnem uprchlíků z blízkovýchodních zemí ustanoven v Izraeli teprve nedávno, v roce 2014. Hlavní upomínkovou akcí v Izraeli byla pondělní ceremonie na Teddyho stadionu v Jeruzalémě.

IZRAEL SNÍŽÍ SKLENÍKOVÉ PLYNY

Izrael se připojil k dohodě o omezení skleníkových plynů, již v prosinci 2015 podepsali v Paříži představitelé 196 zemí světa. Premiér Netanjahu při této příležitosti připomněl, že Izrael patří k průkopníkům v oblasti čištění odpadních vod, jejich recyklace a odsolování i hledání alternativních paliv. Jeho vláda je rozhodnuta snížit množství skleníkových plynů do roku 2030 o čtvrtinu.

PODPORA NÁSILÍ

Dle průzkumu veřejného mínění obyvatel Západního břehu a Gazy, jež v prosinci prováděli pracovníci Palestinského centra pro politiku a zjišťování veřejného mínění, stoupá počet Palestinců, kteří podporují ozbrojené útoky proti Izraelcům. Na otázky od-

povídalo 1270 dospělých a dvě třetiny z nich prohlásily, že útoky, včetně současné vlny ataků nožem, schvalují a domnívají se, že prezident Mahmúd Abbás by měl rezignovat. Vlnu násilí podporují nejvíce Palestinci ve věku 18–22 let, zvaní podle mírových dohod z roku 1993 „generace Osla“.

Útoky nožem a nájížděním auty pokračovaly i na sklonku listopadu a v prosinci. Palestinci (včetně žen, studenta palestinské technického učiliště a tří dětí) zaútočili v oblastech Západního břehu, východního Jeruzaléma, ale též dalších míst ve vnitřním Izraeli na desítky Izraelců, včetně dítěte v kočárku. Všechny útoky se podařilo zmařit, útočníky zneškodnit či zastřelit.

ZAMILOVANÝ KAFKA

Pod tímto titulem uvedlo koncem listopadu španělské Národní dramatické centrum v režii Josého Pascuala v Kolumbově divadle (Teatro Colón) v galicijské La Coruñi text, jehož autorem je Luís Araújo (Madrid, 1956). Jde o velmi úspěšnou inscenaci, která měla premiéru před dvěma lety v Madridu a v současnosti putuje po významných španělských divadlech. Autor, který v dramatické montáži předvádí komplikovaný vztah mezi Kafkou a jeho snoubenkou Felicí Bauerovou, využil při jejím psaní Kafkovy dopisy, deníky a několik Kafkových životopisů, především ten z pera Maxe Broda, a rovněž esej Eliase Canettiho *Druhý proces*.

(am, ztis.cz)

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz. Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, telefon/fax 226 235 217, e-mail: roschodes@sefer.cz. Redakce: Alice Marxová (šéfredaktorka), Jiří Daniček. Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Česká pošta a. s. Objednávky na bezplatné infolinie České pošty 800 300 302 nebo 954 302 007(16), písemně na adrese: Česká pošta, s. p. oddělení periodického tisku Olšanská 38/9, 225 99 Praha 3, e-mail: postabo.prstc@cpost.cz. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 23. 12. 2015.

Cena 20 Kč (0,90 €)